

Portfolio työllistymiseen liittyvän ohjauksen välineenä- Opas ohjaa- jalle

Heini Kuusisto & Sofia Alaviiri

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Portfolio työllistymiseen liittyvän ohjauksen
välineenä- Opas ohjaajalle**

Heini Kuusisto & Sofia Alaviiri
Sosionomi
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2018

Heini Kuusisto & Sofia Alaviiri

Portfolio työllistymiseen liittyvän ohjauksen välineenä- Opas ohjaajalle

Vuosi 2018 Sivumäärä 44

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Someta Duuniin -hanke. Opinnäytetyön tarkoituksena laadittiin hankkeen yhteistyökorkeakoulujen ohjaajille opas, jonka avulla voidaan tukea opiskelijaa tekemään itselleen ja työelämätavoitteista polkua varten portfolio. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena opas pohjautuu haastatteluihin ja viitekehyksenä holistisen ohjauksen malli, jotta voitiin luoda käsitys uraohjaajien tekemästä ohjaustyöstä ja tarpeesta. Tutkimuskysymysten avulla kartoitettiin ilmiötä ja haastatteluvastauksia käytettiin oppaan osana.

Opinnäytetyö on ajankohtainen ja aihe tärkeä opiskelijan tulevan urapolun kannalta. Tutkimuskysymyksillä kartoitettiin tiedonhankintaa ohjaajien oppaaseen opiskelijan ohjaamiseksi portfolion tekemisessä ja hyvän portfolion luomiseksi. Aineistoa käsiteltiin teoriajohtoisen lähestymistavan välityksellä ja litterointia valikoiden kuvaamaan haastateltujen vastauksia. Keskeiset tulokset raportoidaan. Johtopäätöksenä portfolio-oppaan työstäminen osoittautui mielenkiintoiseksi ja tarpeelliseksi sillä ohjaajilla on erilaisia käsityksiä siitä, mitä opiskelija tarvitsee. Haastattelumateriaali oli suppeaa minkä vuoksi ei tehty yleistyksiä. Haastateltujen asiantuntijoiden vastauksista saatuja käsityksiä käytettiin laaditun oppaan perustana.

Heini Kuusisto & Sofia Alaviiri

Creating a career portfolio- A guide for counsellors in student coaching

Year	2018	Pages	44

This thesis was commissioned for the Social Media and Its Equipment to Working Life Project, and its collaborators. The purpose of this thesis was to develop a guide for managing portfolio practices and how to counsel students in the process of making a portfolio to support employment. The thesis was both current and important for developing students' career paths

The guide was based on a survey canvassing the opinions of student counsellors on what should be included in the guide and a student-centred guidance model as a frame of reference. The survey highlighted how students should develop a portfolio to describe competences, professional goals and how to reach employers with a personalized portfolio.

The material was analyzed through a theoretical approach and transcribing the topics to categorize the interviewees' answers. The main results are reported. As a conclusion, the outcome: Creating a career portfolio - A guide for counsellors, proved to be interesting and necessary as the instructors had different views on what a student needs. However, the interview material was limited and therefore no conclusions were made

Keywords: Portfolio tool, Holistic view of student-centred guidance, Guide, Employment

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen lähtökohdat ja toimeksiantaja	7
2.1	Hankekumppanina Someta Duuniin	8
2.2	Tutkimuksen tavoite.....	8
2.3	Kehittämishankkeena toiminnallinen opinnäytetyö.....	9
3	Portfolio.....	10
3.1	Mikä portfolio on.....	10
3.2	Portfolio työvälineenä	11
3.3	Oppaan laatiminen.....	12
4	Teoria ja tietoperusta	12
4.1	Sosiaalinen media.....	12
4.2	Holistisen ohjauksen malli.....	14
4.3	Uraohjaus ammattikorkeakoulussa	16
5	Opinnäytetyön toteutus	19
5.1	Opinnäytetyön vaiheet.....	20
5.2	Aiheen valinta	22
5.3	Suunnittelu.....	22
5.4	Aineiston keruu.....	23
5.5	Analyysi	24
5.6	Haastattelun tulokset	25
5.7	Portfolio opas.....	26
6	Johtopäätökset ja pohdinta	28
6.1	Luotettavuus ja eettisyys.....	30
6.2	Ammatillinen kasvu.....	31
6.3	Kehittämissuositukset	33
6.4	Työn arviointi	34
7	Lähteet	36

1 Johdanto

Työllistyminen käsitteenä on rakenneuudistuksen alla ja opiskelijoille se merkitsee erityyppisten työsuhteiden hyväksymistä osana omaa urasuunnitelmaa. Lähestymme opiskelijan työllistymiseen liittyvää portfoliotyöskentelyä ja siihen ohjaavia tekijöitä tämän opinnäytetyön aiheen rajaamana. Aiheen valintaa on työstetty pitkään ja harkiten näkökulmana opiskelijälähtöisyys. Opinnäytetyö Portfolio työllistymiseen liittyvän ohjauksen välineenä- Opas ohjaajalle käsittelee korkeakouluopiskelijan ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta, osallistamista sekä opiskelijan ohjaamista portfoliotyöskentelyssä. On jonkin aikaa valinnut ajatus korkeasti koulutettujen hyvästä työllistymistilanteesta, joka ei kuitenkaan pidä täysin paikkaansa. Korkeakaan koulutus ei takaa helppoa työllistymistä ja urakehitystä. Työllisyystilanne on lähivuosina heikentynyt entisestään korkeasti koulutettujen osalta. (Rouhelo 2014, 15.) Ammattikorkeakouluissa tulisi huomioida työllisyystilanne ja pyrkiä ehkäisemään työllisyyden laskua antamalla opiskelijoille laadukasta uraohjausta.

Vuonna 2010 Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVA:n tutkimuksesta on arvioitu, että tulevaisuudessa projekti- ja keikkatyöt lisääntyvät, kokopäivätyöt vähentyvät osa-aikaisten tullessa tilalle, työntekijöiden stressi ja kiire kasvavat, elinikäiset työpaikat hiipuvat pois, eläkkeelle siirtyminen pitkittyy eläke-ehtojen kiristyessä, ammattiyhdistyksien aseman merkityksellisyys vähenee ja paikallisesti sovitut työehdot kasvavat. (Salminen 2016, 36-37.) Opiskelijoiden tulisi tiedostaa opintojen alkuvaiheessa työelämässä tapahtuvista murroksista, jotka tuovat omat haasteensa tulevaisuuden työelämään. Nykyisin ei voi varautua siihen, että pysyisi yhdessä työpaikassa koko työuransa ajan. Poliittinen päätöksenteko ja muuttuneet työllisyysnäkymät vaikuttavat opiskelijoiden tulevaisuuteen, ammatillisiin uranäkymiin ja päätöksiin hakeutua kiinnostamalleen alalle opiskelemaan. Opiskelijan tavoitteena on pitkäkestoisen opiskelun ja valmistumisen myötä työllistyä tehtäviin, joissa hän voi hyödyntää osaamistaan. Oman ammatillisen osaamisen esille tuomiseksi voi tehdä virtuaalisen portfolion, jolla voi helposti osoittaa oman osaamisensa.

Opinnäytetyön aiheena on toteuttaa opas Someta Duuniin -hankkeelle. Aiheen valinta pohjautuu henkilökohtaiseen kiinnostukseen aiheesta. Opinnäytetyön aihe on rajattu teoriaviitekehityksen pohjalta, sillä opiskelijälähtöinen ohjaus luo raamit ammattikorkeakouluissa tehtävälle uraohjaukselle. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää toteutettavaa ohjausta ja lisätä uraohjaajien tietämystä portfoliotyöskentelystä. Näiden lisäksi ohjaussuhteen merkityksellisyttä ei voida sivuuttaa. Tavoite saavutetaan toteuttamalla aineistolähtöinen haastattelu, jonka pohjalta laaditaan opas ohjaajien käyttöön. Opinnäytetyössä käytetään teoreettisena viitekehityksenä holistisen ohjauksen mallia ja opiskelijälähtöisyyttä käsitteellistämällä tietoa siitä, miten ohjaaja ja opiskelija toimivat yhteistyössä. Teorian pohjalta muodostuu käsitys uraohjauksen ja valmentamisen perustasta. Opinnäytetyön raportointi perustuu toiminnallisen

opinnäytetyön materiaalille ja kuvaa opinnäytetyön prosessia aineiston keräämisestä oppaan valmistumiseen saakka.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena olemme laatineet oppaan, jonka avulla ohjaajat voivat tukea opiskelijälähtöisesti opiskelijoita tekemään portfolion ja hyödyntämällä portfoliota sijoituksessaan työelämään. Portfolio työllistymisen liittyvän ohjauksen välineenä -opas ohjaajalle on tarkoitettu tukemaan uraohjaajia ja -valmentajia opiskelijoiden ohjaamisessa ja portfolion laatimiseksi siten, että opiskelija kykenee näyttämään kykynsä ja ammatillisen osaamisensa potentiaalisille työnantajille. Portfolio toimii työnhaun avustamisen lisäksi työelämän ohessa, omaa osaamistaan voi päivittää tarvittaessa ajankohtaiseksi. Opiskelijan on tärkeää kartoittaa omaa osaamistaan ja osoittaa motivaationsa työnantajien rekrytointeja varten.

Tulevan ammatin kannalta on tärkeää saada opintojen aikana tukea oman urapolun muodostumiseksi ja valmiuksia siihen, millä tavoin voi ja kannattaa lähteä suunnittelemaan portfoliota ja sen sisältöä. Portfolion tekeminen voidaan sisällyttää osaksi opintojaksoja mutta varsinainen vastuu sen tekemisestä ja päivittämisestä on opiskelijalla itsellään. Jotta portfolio pysyisi laadukkaana ja ajantasaisena, opiskelija tarvitsee tekemisensä tueksi asiantuntijoiden näkemyksiä herättämään kysymyksiä ja vastauksia siitä, mikä on oleellista opiskelijan osaamisen ja tulevaisuuden työelämän kannalta. Opinnäytetyö on hyödyllinen kaikkien korkeakoulujen opiskelijoita ohjaaville.

2 Tutkimuksen lähtökohdat ja toimeksiantaja

Opinnäytetyömme yhteistyökumppani on Someta Duuniin -hanke ja hankkeen yhteyshenkilöt. Hanke on valtakunnallinen ja sen rahoituslähteenä on Euroopan sosiaalirahasto, Vipuvoimaa EU:lta 2014-2020. Hanke on aikataulutettu ajalle 1.1.2016-30.9.2019. Koordinoiva taho on Tampereen ammattikorkeakoulu ja projektissa toimivat mukana Laurea-ammattikorkeakoulu, Lapin ammattikorkeakoulu ja Itä-Suomen yliopisto. Korkeakoulujen välillä tapahtuva yhteistyö tuo lisäarvoa hankkeeseen. Hankkeessa tehdään myös eri hanketoimijoiden kanssa tiivistä yhteistyötä. (Someta Duuniin -sosiaalinen media työnhaun ja rekrytoitumisen apuna 2018.)

Hanketyöskentelyssä mahdollistuu prosessi, jossa tarkastellaan toimintaa ja tuodaan esille ratkaisuja. Hanketutkimuksissa perustellaan lähestymistapa, tavoite ja sisältö sekä tulkinnat tutkittavasta ilmiöstä. Teoreettiseen viitekehykseen perustuu kehittävä työntutkimus, jossa aineistosta voidaan tehdä hypoteeseja tai johtopäätöksiä interventioita varten. Hankelähtöisessä tutkimuksessa kerätään aineistoa, tehdään metodologisia valintoja ja muodostetaan tutkimusongelma sekä saadaan vastauksia kehittämishankkeen reunaehdot huomioiden. Näin voidaan analysoida kerättyä aineistoa ja lähestyä aineistoa tuottamalla konkreettista tietoa. (Kotila & Mutanen 2005, 163-166.)

2.1 Hankekumppanina Someta Duuniin

Hanke on valtakunnallinen ja sen tavoitteena on monipuolisen toiminnan ja osaamisen tuottaminen kaikissa korkeakouluissa työnhaun ja rekrytoimisen apuna keskittyen pääosin sosiaalisen median hyödynnettävyyteen. Korkeakoulujen henkilöstö ja opiskelijat ovat hankkeen kohderyhmiä. Hankkeessa on pilotoitu eri alojen opiskelijoiden ryhmiä, jotka ovat tradenomi-, sosionomi- ja matkailuopiskelijoiden pilottiryhmät. Tämä tarkoittaa sosiaalisen median avulla tapahtuvan rekrytoitumisen ja työnhaun käytäntöjen selvitystyötä hankelähtöisesti kuten esimerkiksi toteutettuina koulutuspaketteina. Hanke hyödyntää digitaalisia käytettäviä työvälineitä osana työelämää ja opiskelijoiden ohjauskäytännössä. Korkeakoulusektorit, alueellinen ja eri alueiden välinen yhteistyö, toteutetaan yhdessä hanketoimijoiden kanssa. Hankkeessa on asetettu kolme pääteemaa tarkoituksena hakea ratkaisua korkeakoulujen uraohjaukseen digitalisoituvissa ympäristöissä, korkeakoulutettujen työllistyminen ja kohtaaminen työnantajien kanssa. Digitaalisia työvälineitä ja sosiaalisen median käyttöä halutaan hyödyntää enemmässä määrin työnhaussa sekä työelämän edustajien ja opiskelijoiden välisissä kohtaamisissa. Hanke tiedottaa, informoi ja selvittää rekrytoitumisen käytäntöjä kuten työnhakua sosiaalisen median kautta. Hankkeen tutkimuksissa saatujen informaatioiden pohjalta pyritään kehittämään, valmistelemaan ja tuottamaan informaatiopaketteja. Opinnäytetyöntekijöitä on ollut useampia, jotka ovat luoneet materiaalia hankkeelle. Aiheina on esimerkiksi ollut portfolion käyttökokemukset, Adobe Connect, työoikeus ja virtuaalisen kohtaamisen markkinointi. Materiaalia on esillä hankkeen omilla verkkosivuilla. Hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan koulutusta opiskelijoille ja ohjaajille. Hanke tuo esiin sähköisiä käyttöalustoja kuten esimerkiksi Jobiili.fi, Facebook ja LinkedIn käyttömahdollisuuksia kohtaamisen näkökulmasta. (Someta Duuniin -sosiaalinen media työnhaun ja rekrytoitumisen apuna 2018.)

2.2 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen aiheena on portfoliotyöskentely ja opiskelijälähtöinen ohjaaminen kehittämishankkeena. Tutkimuksen tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen oppaan muodossa. Tavoitteen kartoittamisessa ja arvioinnin tukena käytettiin kirjallisia ja sähköisiä materiaaleja. Käytännössä toteutettiin haastattelut, joilla selvitettiin tutkimuksen tavoitetta varten vastaukset kysymyksiin opiskelijan portfoliotyöskentelyn ohjausta varten ja lopullista tuotosta määrittäviin seikkoihin. Käytännönläheisyys tulee esille toiminnallisessa opinnäytetyössä. Prosessissa syntyy konkreettisen toiminnan tuloksena tuotos ja työ voidaan täten määritellä toiminnalliseksi opinnäytetyöksi. Toiminnallisissa opinnäytetyöissä kuvataan, raportoidaan ja tuloksien avulla esitetään varsinaisen tuotoksen prosessi lukijoilleen ja toimeksiantajalle. (Vilkkä & Airaksinen 2003; Vanhanen-Nuutinen & Lambert: Jääskeläinen 2005, 62-63.) Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus oli luoda uraohjaajien- ja valmentajien käyttöön opas tukemaan opiskelijoiden ohjausta portfolion käytössä.

Opinnäytetyö on osittain laadullista ja toiminnallista. Olemme pyrkineet tuottamaan materiaalia kehittämishankkeeseen, jota perustellaan teoreettisella lähdeaineistolla ja täten saavutetaan tavoite teorialähtöisellä haastattelurungolla. Kuvaamme opinnäytetyössämme teorialähtöisyyttä, minkä olemme valinneet, jotta voimme luoda käsityksen opiskelijan ohjaamisesta. Haastattelukysymyksillä ja sisällönanalyysillä sekä lähdeaineistolla dokumentoitiin raportti ja laadittiin kokonaisuuden pohjalta tuotos. Uraohjaajien ja -valmentajien haastattelu osoittautui hyväksi menetelmäksi mahdollistaen riittävän käsityksen heidän ammatillisesta näkökulmasta ja tietoa uraohjauksesta. (Salonen 2013, 23-25.)

Toiminnallinen opinnäytetyö on erityispiirteiltään luova ja innovatiivinen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä painottuu analyttinen raportointi, arviointi, käytännön toiminta sekä teoriausta. (Hakonen 2012.) Haastatteluaineistoa esitellään koko opinnäytetyöraportin osalta, sillä se nivoutuu yhteen teoratiedon kanssa perustuen samankaltaisuuksiin ja näin ollen mahdollistetaan laajempi käsitys opinnäytetyön raportoinnista. Tehdyt haastattelut ovat tärkeä osa tuotosta kuten teoreettinen lähdemateriaali. Raporttia kirjoittaessa kaikki hankkeen aikana tuotetut materiaalit olivat tärkeässä asemassa. Varsinaista tutkimusongelmaa ei määritellä sillä opinnäytetyö ei ole tutkimuksellinen. (Salonen 2013, 5-6.) Haastatteluaineiston merkitys tuotoksessa painottuu yhtä tärkeäksi kuin varsinainen teoreettinen materiaali.

2.3 Kehittämishankkeena toiminnallinen opinnäytetyö

Airaksisen (2009) mukaan toiminnallinen opinnäytetyö kuvaa käytännön toiminnan ohjeistusta ja opastusta. Ammattikorkeakoulussa toiminnallinen opinnäytetyö on yksi muoto ja sen osana tehdään raportointia ja mahdollinen portfolio. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan tehdä oppaan, ohjeen tai ohjeistuksen muotoon. Toteutustapa riippuu kohderyhmästä, jolloin se voidaan tehdä kirjallisena tai sähköisenä versiona. Näitä toteutustapoja ovat esimerkiksi opas, verkkojulkaisu tai vihko.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee tehdä selvitystyötä, sillä tarvittavia tietoja ja taitoja ei muuten tavoiteta. Toiminnallisen opinnäytetyön pitäisi lähtökohtaisesti olla työelämälähtöinen, tutkimuksellisella otteella toteutettu ja käytännönläheinen. Opinnäytetyöntekijöillä tulisi olla oman alansa tietoja sekä taitoja valmiiksi ryhtyessään suunnittelemaan opinnäytetyötään. Toiminnallisessa opinnäytetyössä toimeksiantaja on tärkeässä roolissa, sillä työelämälähtöisen opinnäytetyön avulla luo suhteita työelämään, kasvattaa projektinhallinta taitoja, kasvattaa vastuuta ja toiminnalle tulee selkeä aikataulut. Työelämälähtöisen opinnäytetyön riskejä on opinnäytetyön liiallinen laajeneminen, jolloin alkuperäiset tavoitteet, työmäärä ja aikaresurssit ylitetään. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 16-18.)

Portfolio työllistymiseen liittyvän ohjauksen välineenä -opas ohjaajalle on opinnäytetyömme, johon sisältyy kaksi osaa. Opinnäytetyö sisältää prosessin kuvauksen opinnäytetyön raporttina

ja toiminnallisena osuutena, oppaana sähköisessä muodossa. Opinnäytetyön raportissa selvennetään miksi, miten, millainen työprosessi on ollut, mitä tuloksia on saatu ja millaisiin johtopäätöksiä on päädytty. Raportissa tulee olla opinnäytetyöntekijöiden arvio tuotoksesta, prosessista ja oppimisesta. Lukijalle pitäisi välittyä kuva opinnäytetyön onnistumisesta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.) Opinnäytetyö on kaikissa vaiheissa nivoutunut yhteen suunnittelemisesta tekemiseen ja kirjoitusvaiheisiin koko prosessin ajan. Tekstiä on tuotettu kaikissa vaiheissa raakaversioina ja vaiheiden edistymisen jälkeen työskennelty kirjallisuuskatsausten parissa. Työtä on raportoitu hankepalavereissa ja lopulta esitetty hyväksytty tuotos.

3 Portfolio

Portfolio muodostuu latinankielisistä sanoista, folia ja portare, jotka merkitsevät kuljettamista ja sivujen kääntämistä (Kleimola 2013, 9). Portfolio käsitteenä on prosessi, tuotos, väline ja kokoelma sen piirteiden mukaan tekijänsä tiedon- ja taidonnäytteenä. Portfolio voidaan määritellä asetettavan tavoitteen ja tarkoituksen mukaan. (Niikko 2000, 12.) Portfoliotyöskentelyssä pidetään lähtökohtana tavoitteita ja tarkoituksenmukaisuutta. Työskentelyssä opiskelija ja opettaja ovat toteuttajina. Portfoliota varten rakennetaan sisältöä keräämällä ja valikoimalla aineistoa. Seuraavassa vaiheessa toteutetaan toimintaa käymällä aineisto läpi ja keräämällä palautetta. Näiden jälkeen alkaa varsinainen syventämisen taso työskentelyssä, jolloin opiskelija itsearvioi ja reflektoi yhteiskunnallisen toiminnan kautta työskentelyään. Lopulta palataan jälleen sisältöön ja aineiston keräämiseen. (Niikko 2000, 10.)

Opiskelija arvioi kehitystään oppijana. Opiskelija oppii refleктоimaan prosessissa ja työskennellessään arvioinnin kohteena. Opiskelija tarkastelee osaamistaan ja tekee portfoliota tarkoituksenmukaisesti osaamisensa ja tavoitteidensa suuntaisesti. Asiantuntija voi reflektioprosessin kautta tukea opiskelijaa antamalla palautetta ja näin kehittää vuorovaikutuksen välityksellä opiskelijan huomiointikykyä työskentelyyn ja ajattelun kehittymiseksi. (Niikko 2000, 82.) Portfoliotyöskentely ei ole pelkästään taltioimista vaan laajemmin suunnitelmallinen prosessi (Kleimola 2013, 9).

3.1 Mikä portfolio on

Niikon (2000) mukaan portfolio voi olla väline ja tuotos kirjallisena sekä sähköisenä koosteenä. Portfolion tekeminen on osa opiskelijan työtä koko opintojen ajan. Sen tuottamiseen tarvitaan näkemystä, idea ja materiaalia. Opiskelija voi sisällyttää portfolioon opiskeluaikana opintojaksojen materiaalia, kirjoittamia tekstejä kuten esimerkiksi esseitä, tutkielmia ja projektien raportteja, kuvia, käsittekarttoja ja videoita.

Portfoliota voidaan työstää prosessina, arviointina, näytteenä tai perusmuotoisena. Muodolla on merkitystä ja niillä on omat vahvuudet ja heikkoutensa, jonka vuoksi on harkittava tarkkaan työskentelyprosessia ja lopullista tuotosta. Opiskelijan on pidettävä mielessä työn tarkoitus ja tavoite. Arviointiportfoliossa tuodaan esille aikaansaannoksia ja tuloksia toimien

opiskelijan välineenä. Portfolio voi olla opiskelijan kokoama näytekansio erilaisista tuotoksista ja töistä tai oppimisen ja oman osaamisen dokumentoitu perusportfolio, jossa korostuu sen sisältämä aineisto. Opiskelija tulee ottaa huomioon portfolion tarkoitus ja kenelle hän sitä työstää. Työllistymistä varten opiskelijan on huomioitava saavutuksensa ja ansionsa niin opiskelu- ja työelämässä. (Niikko 2000, 50-56.) Prosessiportfolio on kaikista muodoista vaativin, sillä siinä korostuu opiskelijan koko kasvun ja oppimisen seuranta ja niiden edistäminen. Opiskelija profiloi omaa identiteettiään, tuo esille argumentointitaitojaan ja perustelee taitavasti organisointikykyjään sekä ymmärtää tietopohjan omalla ammattialueellaan vaadituista toimintatavoista ja erilaisista säädöksistä, jotka ohjaavat hänen toimintaansa ammatillisena tekijänä. (Niikko 2000, 57.)

Asiantuntijan tekemän ohjauksen tarve korostuu opiskelijan portfoliotyöskentelyssä alusta lähtien, sillä opiskelijalle voi olla hankalaa tehdä valintoja ja ymmärtää miksi hänen täytyy asettaa selkeitä oppimistavoitteita. Uraohjaajien ja valmentajien tekemän ohjaustyön ansiosta opiskelija kykenee tarkastelemaan omia käsityksiään ja saa arvokasta tietoa itsestään refleктоimalla sekä kehittymällä osallistavan, opiskelijalähtöisen ohjauksen kautta. Haastattelussa nousi esille portfolion tekemisessä sen rakenne. Opiskelijaa voidaan kannustaa tekemään persoonallinen portfolio. Sähköiseen portfolioon voidaan sisällyttää valokuvia ja lyhyt videoesittely, joka tuo hyvin esiin portfolion tekijän. Toinen haastateltavista toi esille, miten portfolion ulkoasu, visuaalisuus ja kiinnostavuus ovat tärkeitä asioita eikä kokemuksia tulisi pelkästään luetteloida vaan portfolion tekijän tulisi esitellä osaamistaan omalla tavallaan. Hankepalaverissa hankehenkilöiden tuomat näkemykset vastasivat asiantuntijoiden näkemyksiä.

3.2 Portfolio työvälineenä

Portfolio on opiskelijan oppimisen, kehityksen ja ammatillisen kasvun kannalta merkittävä tekijä ja kootessaan portfoliota opiskelija reflektoi osaamistaan ja kokemuksiaan (Niikko 2000). Aineiston pohjalta saatiin käsitys siitä, miten portfolion tekijän olisi hyvä avata osaamistaan ja aikaansaannoksiaan mielenkiintoisella tavalla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi jostain projektista kertomista ja esittelyä, jolloin voidaan kuvata, mitä siinä on aikaansaatu ja näin luoda syväkatsaus portfoliotekijän vahvuuksiin. Portfolion tekijä työstää portfolion näköiseksi tuomalla esiin oman persoonan. Työ on aina tekijänsä näköinen.

Portfolion tekeminen vaatii perusteltua käyttöä, suunnittelua ajankäytöstä ja toiminnasta sekä siitä, mitä tavoitteita opiskelija asettaa itselleen sekä miten hän tuo parhaiten kykynsä esiin. Tästä syystä portfolion tekemiseen ei voida pakottaa ja vaihtoehtoiset tavat kuten esimerkiksi kirjallisen tai projektitehtävän työstäminen tai vastaava muu tapa tulee huomioida portfolion kokoamisessa. (Niikko 2000, 118-119.) Opiskelijan tuottaessa itsenäisesti materiaalia ja verkostoitumalla muihin, saadaan haluttu oppimisprosessi aikaiseksi. Tällöin opiskelija

ei ole pelkästään passiivinen vastaanottaja, vaan opiskelijan oppimisessa korostuu oma aktiivisuus, myönteinen asenne itseohjautumiseen ja tiedonhankintataidot (Suominen & Nurmela 2011).

3.3 Oppaan laatiminen

Opas on opinnäytetyön varsinainen tuotos. Hanke tarvitsi portfolio-opasta, sillä hankehenkilöt kertoivat hankekokouksissa haluavansa kehittää ammattikorkeakouluissa tapahtuvaa portfolio-työskentelyä ja uraohjaajilta ei löytynyt valmista opasta tähän käyttötarkoitukseen. Opas on laadittu opiskelijälähtöisestä näkökulmasta. Opinnäytetyö on tehty hankelähtöisesti, jonka vuoksi hankehenkilöiden toiveita ja odotuksia on kuunneltu opasta tehdessä. Uraohjaajia- ja valmentajia haastateltiin ennen oppaan tekemistä. Opas on syntynyt haastattelu- ja aineistomateriaalien pohjalta. Opas on laadittu taittovalmiiksi ja sähköiseen muotoon, jolloin sen voi julkaista esitteenä. Opas julkaistaan hankkeen kotisivuilla. Oppaan materiaali perustuu haastattelu- ja lähdemateriaaliin sekä Someta Duuniin -hankkeen verkkosivujen materiaaliin toimeksiantajan luvalla.

4 Teoria ja tietoperusta

Opinnäytetyöntekijän tehtävänä on hankkia tietoa useista eri lähteistä, jotta pystyy muodostamaan työlleen tietoperustan ja rakentamaan sen pohjalta teoreettisen viitekehyksen (Vilkkä & Airaksinen 2003, 70). Tietoperustana käytämme lähdekirjallisuudesta holistisen ohjausmallin lisäksi kirjallisuutta liittyen sosiaaliseen mediaan, portfolioon ja uraohjaukseen, sillä ne ovat keskeisiä käsitteitä tutkittavassa ilmiössä ja opinnäytetyömme tuotoksessa. Opinnäytetyön tavoitteen kannalta on oltava ymmärrys opiskelijälähtöisyydestä ja osallistamisesta sekä siitä, miten opiskelijan työskentely portfolioon tekemiseksi on merkittävää koko ammatillisen osaamisen osoittamiseksi työelämää varten. Tietoperusta on ollut tukena saatekirjeen ja haastattelukysymyksien laatimisessa sekä opinnäytetyöraportin ja oppaan syntymisessä.

4.1 Sosiaalinen media

Internetissä sosiaalisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen ovat arkipäiväistyneet, joka näkyy konkreettisesti esimerkiksi Facebookissa, Google+ palvelussa sekä monissa lukuisissa sosiaalisissa medioissa. Aiemmin internetin käytössä keskityttiin tiedonhankintaan. Tiedonhankinta ei ole kuitenkaan lakannut, vaan nykyisin se nähdään enemmänkin itsestänselvyytenä. Nykypäivänä Internet on oiva apukeino asiointiin, viestimiseen ja kansainväliseen kaupankäyntiin. (Haasio 2011, 15.) Internetin käyttäjät yhä useammin käyttävät aikansa viihteellisten palveluiden parissa, kuten sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median käyttö ei kuitenkaan ole pelkästään viihteellistä, sillä suoritetaan myös työtehtäviä (Haasio 2011, 124). Sosiaalinen media voi olla osana opetusta toimien oppimisympäristönä. Usein opiskelijoille sosiaaliset verkostot ovat tutumpia, kuin oppilaitoksen omat oppimisalustat. (Suominen & Nurmela 2011.)

Sosiaalinen media tunnetaan myös nimellä yhteisöpalvelu. Sosiaalinen media käsitteenä tarkoittaa vuorovaikutteista palvelua, joka toimii internetissä. Sosiaalisessa mediassa käyttäjät pääsevät itsenäisesti luomaan sivustolle tai sovellukselle sisältöä. (Lammi 2013.) Suurin osa palveluista on suunniteltu käytettäväksi yhdessä toisten käyttäjien kanssa, sillä yksin käytettynä niiden merkityksellisyys jää hyvin vähäiseksi (Aarreniemi-Jokipelto 2012, 101). Verkkoysteisöt mahdollistavat samoista asioista kiinnostuneiden jakavan omaa osaamistaan muille käyttäjille (Suominen & Nurmela 2011). Käyttäjien luoma sisältö voi olla esimerkiksi valokuvia, kirjoituksia, linkkejä ja pohdintoja. Oleellista on mahdollistaa käyttäjien vuorovaikutus toisten palvelua käyttävien käyttäjien kanssa. (Haasio 2011). Sosiaalisen median käyttämiseen tarvitaan verkkolukutaitoa, sillä tietoa löytyy valtavasti ja uudet tiedot päivittyvät yhä nopeammin (Lammi 2013).

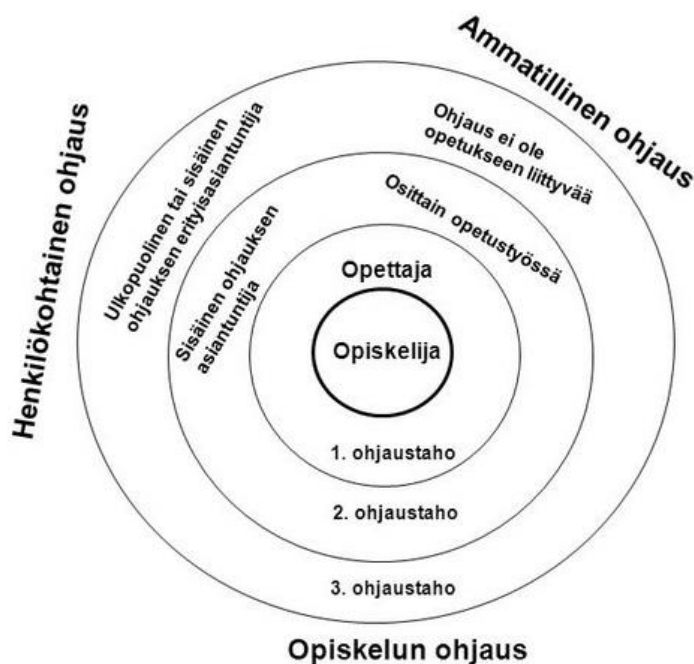
2000-luvun alussa alkoi sosiaalisen median käyttäminen opetuksen osana (Aarreniemi-Jokipelto 2012, 99). Verkkoympäristössä ei tunnetta omaa erillistä pedagogiikkaa, jolloin se vaatii soveltamista ja ratkaisujen pohtimista. Pedagogisia ratkaisuja tehdessä tulee aina nousta keskiön opiskelijälähtöisyys. Opiskelijälähtöinen pedagogiikka ottaa huomioon kohderyhmän, opiskeluympäristön ominaispiirteet ja opiskelijoiden yksilölliset valmiudet sekä eroavaisuudet. Oppimisprosessien tunteminen on välttämätöntä pedagogeille heidän tukiessa opiskelijoiden oppimista teknologian avulla. (Suominen & Nurmela 2011.) Lehtoreiden tulisi suunnitella toimintamalli. Etukäteen tehty suunnitelma toimii lehtorin apuna tuoden varmuutta ja vähentää turvattomuuden tunnetta opetustilanteen hallinnasta. (Cantell 2010, 80.)

Sosiaalisen median integroituminen osaksi opiskelua on haastavaa. Osa opiskelijoista ei halua olla osallisena sosiaalisessa mediassa. Opiskelua ei voida estää sillä verukkeella, että opiskelijalla ei ole esimerkiksi sosiaalisen median profiilia (Suominen & Nurmela 2011). Kaikki lehtorit eivät käytä sosiaalista mediaa opetuksessaan. Lehtoreista osa kokee, ettei heidän aikansa ja osaaminen eivät riitä, työnantaja ei anna riittävästi tukea opettelemiseen ja tietoturvttomuus on uhka. Lehtoreiden omat mielipiteet estävät heitä ottamasta sosiaalista mediaa käyttöön opetuksessa, sillä he kokevat opiskelijoiden käyttävän sosiaalista mediaa liian paljon vapaa-ajalla. Lehtorit ovat tuoneet esille, ettei sosiaalinen media tuo itsessään lisäarvoa opetukseensa tai koulun omat oppimisalustat ovat riittäviä. Kuitenkin useista ammattikorkeakouluista löytyy monia lehtoreita, jotka puolestaan kehittävät aktiivisesti omia taitojansa sosiaalisen median käyttämisessä. He myös hyödyntävät oppimaansa tuomalla osaamistaan opetukseen, tutkimus - ja kehittämistyöhön sekä aluekehitystehtäviin. Lehtoreiden käyttäessä sosiaalista mediaa, he pystyvät verkostoitumaan Suomen sisällä, kuin globaalisti. Sosiaalisen median käyttäminen opetuksessa on arveltu kasvavan merkittävästi tulevaisuudessa. (Aarreniemi-Jokipelto 2012, 104.)

4.2 Holistisen ohjauksen malli

Opinnäytetyömme yhtenä teorian viitekehyksenä on holistisen ohjauksen malli. Wattsin ja Van Esbroeckin holistisen ohjauksen opiskelijamallia käyttämällä voidaan perustella oppaan sisällön merkitys opiskelijatarvelähtöisesti. Teoria toimii opinnäytetyön kompassina. Muilta osin opinnäytetyö pohjautuu hankelähtöisyyteen ja sen asettamiin ehtoihin oppaan sisällöstä.

Holistinen käsitys tarkoittaa kokonaisvaltaista. Holistinen ihmiskäsitys huomioi kaikki ihmisen ulottuvuudet erottaen henkisyyden omanaan ja yhdistäen sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen teorioihin ja psykologiaan. Oppiminen tapahtuu suhteessa toisiin ja merkityssuhteita syntyy perustana toimien. (Rauhala 983/2005; Anttila 2017.) Opinnäytetyöntekijöinä olemme rajanneet opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen holistisen opiskelijan ohjaamisen malliin, koska opinnäytetyössä tuotetun oppaan sisällön tarkoituksena on opiskelijan osaamisen kehittämisen tukeminen. Holistisen mallin ansiosta olemme voineet muodostaa käsityksen uraohjauksen merkityksestä opiskelijan opiskeluvaiheissa ja portfolion valmiiksi työstämisessä uralähtöisesti.

Kuvio 1 Holistinen ohjauksen opiskelijamalli (Watts & van Esbroeck 1998: Ala-Ruona & Leskinen 2004)

Holistinen malli on opiskelijakeskeinen. Opiskelijakeskeisyys tarkoittaa opiskelijan osallistamista päätösten tekemiseen. Opiskelijan kokemukset ja yhdessä toimiminen sekä aktiivisuus ovat keskeisessä asemassa oppimisessa ja opettamisessa. Opiskelijan käsitykset ja kokemukset muodostavat opetuksen käytännön lähtökohdan, missä mahdollistetaan ongelmaperustainen

oppiminen, soveltaminen, palautteen antaminen ja monipuoliset menetelmät osana koulutusta. (Simola 2013.) Opiskelijälähtöisyys on kokonaisvaltaista ja siinä keskeisintä on opiskelijan kehityksen ja kasvun tukeminen, ura- ja elämänsuunnittelun sekä opintojen ohjaus. Holistinen malli käsittää opiskelun ja oppimisen ohjauksen, ammatillisen ohjauksen, persoonallisen kasvun tukemisen ja uraohjauksen. Holistisessa opiskelijakeskeisessä mallissa lähtökohtana on opiskelijan ohjaustarve ja henkilöstön rooli. (Van Esbroeck & Watts 1998.) Ihmisen kokemukset ja ymmärretyksi tulemien näkyvät ohjaustyössä. Dialogisuutta ei voida rakentaa ilman yhteyttä. Tästä syystä on tärkeää ymmärtää holistista ihmiskäsitystä ja niitä merkityssuhteita, joita opiskelija muodostaa oppimalleen ja käsityksilleen oppimisprosessin aikana. Ohjaaja on asiantuntija, joka parhaimmillaan osallistaa opiskelijaa näkemään kaiken oppimansa kokonaisuutena ja luo keskusteluyhteydellä perustan luottamukselle.

Haastattelussa informantti korosti vuorovaikutussuhteen luomisen tärkeyttä. Haastateltava kertoi, mitkä seikat ovat tärkeitä opiskelijan ohjaustilanteiden kannalta ja niitä haasteita, joita ohjaajat voivat matkan varrella kohdata. Ensisijaisen tärkeää on luottamuksen luominen ja ettei ole kiireen tuntua, vaikka usein ohjaustilanteessa on seuraava opiskelija jo odottamassa. Prosessille pitää antaa aikaa ja vaikka ei tietyllä kerralla asiat ratkeaisikaan, niin sovitaan jo seuraava työstettävä vaihe tai tapaaminen opiskelijan kanssa prosessin etenemisen vuoksi. Haastateltava korosti ratkaisukeskeisen coachingin eli valmentamisen merkitystä, miten edetään pienin askelin mutta mennään johonkin suuntaan. Haastateltavan kertoman mukaan seuraava tapaaminen sovitaan opiskelijan kanssa, jolloin palautetaan välitehtävä tai opiskelijalle annetaan tehtäväksi esimerkiksi jonkunlainen testi. Luodaan jatkumo ja ymmärrys siitä, ettei valintatilanne oman tulevaisuuden ja työllistymisen kannalta synny hetkessä.

Ammattikorkeakoulujen uraohjauksen kannalta opiskelijoiden ohjauksessa korostuu sekä henkilökohtaisen ja ammatillisen ohjauksen tarve sillä ne limittyvät toisiinsa. Täten ei voida erottaa kaikkia tasoja holistisessa ohjauksessa ja varsinkin työelämälähtöisessä ohjaustarpeessa. Ilmiötä ymmärtääksemme on käsitettävä ohjauksen perusteet ja opiskelijälähtöinen tarve. Ohjauksen perusteet tarkoittaa ohjaajan tekemää hyvää ohjaamista, jonka osana ohjaaja tukee ja kannustaa opiskelijaa sekä ammatti-identiteetin kehittymistä. Hän antaa opiskelijalle vastuuta oppimisesta ja kommunikoi vastaamalla opiskelijan tarpeisiin. (Rantala 2012.) Opiskelijälähtöinen tarve on yksilöllistä ja siinä tavoitteena on vuorovaikutus opiskelijan ja opettajan välillä. Hyvä ohjaaja mahdollistaa oppimisen ja kokemuksellisuuden erilaisilla oppimistyyyleillä. (Kähkönen, Vipuvoimaa EU:lta 2007-2013.) Tehdyn haastattelun ja teorian pohjalta voidaan muodostaa käsitys siitä, miten kunnioitus, kuunteleminen ja yksilön huomioiminen luo hyvän pohjan ohjaukselle. Nämä asiat määrittelevät samalla arvokasta opiskelijakeskeistä oppimista.

Ammattikorkeakoululain (4 §, 351/2003) mukaisesti ammattikorkeakouluissa tehtävään korkeakouluopetukseen sisältyy työelämäosaamisen vaatimukset ja osaamisen vahvistaminen siten, että korkeakouluopetus tukee ammatillista kasvua ja kehittymistä asiantuntijuuteen. Holistisen ohjauksen opiskelijamalliin tukeutuen lainsäädännön vaatimukset asettavat raamit opiskelijälähtöisyydelle tehtävässä ohjaustyössä. Opiskelija tarvitsee ammatillista ohjaamista tukemaan kasvua tekijäksi. Ohjauksen asiantuntija mahdollistaa tiedolla ja taidolla opiskelijan kehittymisen henkilökohtaisen ohjaamisen välityksellä.

Korkeakouluopetuksen laatu ja lainsäädäntö määrittelevät vahvasti opiskelijälähtöistä koulutusta. Ohjaajien tekemä työ tukee opiskelijan osallisuutta ja vahvistaa työelämälähtöisyyttä sillä ohjaus kuuluu kaikkiin opiskelun vaiheisiin, joissa tapahtuu henkilökohtaista kasvua kohti ammatillisuutta ja asiantuntijuutta. Osallistamisella ohjaaja ottaa opiskelijan käsitykset ja näkemykset huomioon. Työelämälähtöistä asennetta vahvistetaan opiskelijan omalla asennoitumisella työelämän vaatimuksiin. Työllistyminen on tutkintoon valmistuvalle tavoiteltava asia ja opiskelijan työllistymisen tukena ovat uraohjaajat ja -valmentajat. Haastatellun informantin mukaan uraohjauksen tarve ja kysyntä kasvaa tulevaisuudessa, mikä on jo havaittavissa nykyisessä ohjaustyössä. Itsensä kehittämisen halu ja motivaatio on lähdettävä itsestä. Opiskelijalle voidaan antaa esimerkkejä ja malleja erilaisista uratarinoista näkemään vaihtoehtoja ja ymmärtämään työelämän murrosta. Opiskelija voi kehittää itsessään niitä osa-alueita, joista hän on kiinnostunut ja näin ylläpitää osaamistaan vahvistamalla kiinnostuksen kohteiden mukaisia taitoja.

Motivaatio löytyy jokaisesta yksilöstä luontaisesti, jolla ihminen suuntaa kohti haluamaansa tavoitetta. Motiivit saavat ihmisen jatkamaan omaa toimintaansa, joko tiedostaen tai tiedostamatta. Ihminen itsensä asettamat tavoitteet sekä hänelle annetut vaikuttavat motivaatioiden ja motiivien heräämiseen. Sisäisestä motivaatiosta puhuttaessa viitataan yksilön tilaan tai tunteisiin, jossa hän toimii oma-aloitteisesti tehdäkseen asioita oman itsensä vuoksi. Opiskelijan sisäistä motivaatiota pystyy herättelemään, jos ohjaajan asennoituminen on kannustavaa, kärsivällistä ja avuliasta sekä ohjaaja on sitoutunut kokeilemaan useita työtapoja ja tasollisesti sopivan haastavia tehtäviä. Sisäisesti motivoitunut opiskelija tekee mielellään asioita oppiakseen uutta tai kehittääkseen omaa kasvuaan ammattilaiseksi, sillä kokee sen palkitsevana. Sisäinen motivaatio saa aikaan pitkäjänteisyyttä, joka näkyy tehokkuutena opiskelijan oppimisessa. (Vainionpää 2006.)

4.3 Uraohjaus ammattikorkeakoulussa

Ennen ammattikorkeakoulua opiskelijalla on ollut uraohjausta tai ammatinvalinnan ohjausta, mutta osa opiskelijoista on ikään kuin ajautunut opiskelemaan kyseistä alaa (Kuurila 2014). Ammatinvalinnan ohjauksessa pyritään kartoittamaan ohjattavan henkilökohtaisia piirteitä, taitoja ja vahvuuksia sekä pohditaan hänen luonteeseensa sopivaa ammattia. Uraohjaus on yhteistyöprosessi, jossa ohjaaja ja ohjattava toimivat luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa

suunnittelen uraa työelämässä. (Poutanen 2014.) Opiskelijan hakiessa ammattikorkeakouluun voi hän tehdä valinnan koulutusalaan, muttei ole pohtinut tulevaa uraansa. Opiskelija ei välttämättä osaa suunnitella uraansa tietoisesti, jos asiat ovat tapahtuneet sattumien kautta. (Kuurila 2014.)

Uraohjauksessa ohjaajan tehtävänä on tukea ohjattavan itsetuntemuksen kasvua. Ohjaaja auttaa löytämään ja kartoittamaan ohjattavan urahaaveita sekä mahdollisuuksia tulevalle urapolulle. Uraohjaus ei ole ainoastaan keskustelua, sillä se pitää myös sisällään menetelmiä ja tekniikoita, joiden avulla ohjattava oppii urahallintaitoja. Suomessa uraohjaajalla ei ole varsinaista tiettyä koulutusta tai tutkintoa. (Poutanen 2014.) Ammattikorkeakoulussa uraohjauksen tehtävänä on valmentaa opiskelijoita tulevaa työelämää varten. Onnistunut uraohjaus auttaa opiskelijoita suorittamaan opintoja mutkattomasti ja saamaan hyvän alun valmistumisen jälkeen työuralleen. Uraohjaus vähentää opiskelijoiden opintojen keskeytymistä. Uraohjaajan tehtävänä on ohjata opiskelijoita tekemään henkilökohtainen urasuunnitelma. (Kuurila 2014.)

Opiskelijat, jotka hakeutuvat ohjauspalveluiden pariin ovat yleensä jo hyvin perehtyneitä omista uravalinnoistaan. Toisaalta opiskelijat, jotka eivät ole varmoja valinnoistaan jättäytyvät hakeutumasta ohjauksen pariin. Opiskelijoille tulisi tehdä ohjaustarpeiden arviointia, jotta ohjaus osataan kohdentaa tarpeen mukaan kaikille sitä tarvitseville opiskelijoille. (Lerkainen 2014.) Opiskelijaa ohjatessa tulisi kiinnittää huomiota opiskelijoiden valmiuksiin suunnitella uraansa pitkällä tähtäimellä. Urasuunnittelu ei lopu valmistumiseen, vaan jatkuu elinikäisenä oppimisena. (Kuurila 2014.) Oppiminen ei rajoitu vain opiskelemiseen. Ihminen oppii myös vapaa-ajallaan ja työelämässä. Elinikäinen oppiminen ja elämänlaajuinen oppiminen voidaan nähdä kahtena käsitteenä. Elinikäisen oppimisen koetaan korostavan oppimista koulutautuessa ja työelämässä. Elämänlaajuinen oppiminen pitää sisällään opittuja asioita yleisivistyksestä ja oman persoonallisuuden käyttämisestä itse oppimisessa. Arjen taidot ja tiedot lasketaan kuuluvaksi elämänlaajuiseen oppimiseen. (Vähäkangas 2017.) Uraohjauksessa tulee ottaa huomioon työelämässä tapahtuvat muutokset, joita ei voida ennustaa. Työelämässä on korkea kilpailuaste, joka näkyy kaiken tasoilla työurilla. (Kuurila 2014.)

Kaikki opiskelijat eivät ole saaneet riittävää uraohjausta korkeakouluissa, sillä uraohjaajat eivät ole ottaneet huomioon opiskelijoiden vähäistä tietoa erilaisista mahdollisuuksista tai urasuunnittelun epävarmuutta. Opintojen aikana tehdyt ainevalinnat vaikuttavat oleellisesti työllistymiseen, jonka vuoksi opiskelijalla tulisi olla riittävästi tietoa koulutusmahdollisuuksista, ammateista sekä tehtyjen valintojen merkityksestä tulevaisuudelle. Tällöin opiskelija voi kokea epävarmuuden tunteita opiskelunsa aikana valintansa suhteen. Opiskelijan olisi tärkeää pohtia tekemäänsä alanvalintaa jo alkuvaiheessa. Osa opiskelijoista tekee väärän alavalinnan, jolloin jotkut tuutoriohjaajista kokevat, että olisi opiskelijan kannattavampaa keskeyttää opinnot, jottei opiskelija kuluttaisi aikaa väärin opintojen parissa. (Kuurila 2014.)

Urasuunnittelussa tarvitaan ohjaajaa silloin, kun ohjattavalla ei ole riittävää osaamista urasuunnittelun toteutumiseksi. Erilaiset tehtävät ja harjoitukset toimivat apuna muutosten aikaansaamisessa. Harjoitteet auttavat tuntemaan ohjattavan taustoja kuten hänen omaa itse-tuntemustaan. Esille voi nousta ennakkoluuloja ja herätä ajatuksia sopivista ratkaisusta omaan tilanteeseen. (Poutanen 2014.) Uraohjaus tapahtuu lähtökohtaisesti itseohjautuvasti, mutta itseohjautuvuus ei poissulje ohjaajan antaman ohjauksen tarvetta (Kuurila 2014). Ohjaaja on mukana tukemassa, neuvomassa, tsemppaamassa, valmentamassa ja auttamassa päätösten tekemisessä, mutta viimekädessä ohjattava tekee ratkaisunsa itse. Ohjaaja ei voi tehdä näitä toisen puolesta, sillä urasuunnittelussa vastuu on ohjattavalla itsellään. (Poutanen 2014.) Opiskelijalta vaaditaan kykyä itsearvioida omia taitojaan ja osaamistaan. Ohjaajan tulisi ohjauksella auttaa opiskelijaa löytämään omia kiinnostuksen aiheita ja asettamaan tavoitteita uralle. Opiskelijan onnistuneeseen urasuunnitteluun vaikuttaa opiskelijan oma asenne ja kiinnostus elinikäiseen oppimiseen sekä halukkuus suunnitelmallisuuteen. Urasuunnittelutaitoihin kuuluu oleellisesti sitkeys, positiivinen asenne, halu ottaa riskejä sekä joustavuuden ja mukautuvuuden opettelua. (Kuurila 2014.)

Tuutoriopettajat ovat kokeneet uraohjauksen tarpeelliseksi heti opintojen alkuvaiheesta lähtien, jotta opiskelija sitoutuu opiskeluun. Alkuvaiheessa opiskelija voi olla epätietoinen opintojen varsinaisesta sisällöstä. (Kuurila 2014.) Opiskelijat ovat tuoneet esille toiveen, että he haluisivat tietää enemmän oman alansa työmahdollisuuksista, yhteisistä projekteista työelämän edustajien kanssa, yhteysistä yrityksiin sekä tietoa yksilöllisen ansioluettelon ja työhakemuksien tekemisestä. Työharjoitteluiden lisääminen olisi opiskelijoiden mielestä kannattavaa. (Vesänen 2014, 33.) Ohjaajan pitäisi mahdollista opiskelijaa saamaan tietoa opintojen alkuvaiheessa ammattinsa tuomista mahdollisuuksista ja toimintaympäristöistä. Opiskelijaa tulisi rohkaista tarkastelemaan laajemmin tulevaisuuden ammattinsa työ- ja tehtäväkenttää. Toisaalta opiskelija voi tarkastella asioita liian laajasti, jolloin voi olla tarpeellista, että ohjaaja avustaa opiskelijaa rajaamaan näkemyksiä. Perusopintojen tärkeyttä tulisi korostaa, jotta opiskelija ymmärtää niiden merkityksellisyyden ammatillisissa aineissa opintojen edetessä. Tulevien työtehtävien osalta valinnaiset aineet ovat merkittäviä, jonka vuoksi ne tulisi nostaa esille juuri kyseisen näkökulman kautta. Tutoropettajan tulisi osata ohjata opiskelijaa yksilöllisesti, johon vaaditaan kykyä arvioida opiskelijan valmiutta opintoihin, asennoitumista ja kykyä sitoutua kouluttautumiseen sekä työhön. (Kuurila 2014.) Opiskelijalle on merkityksellistä, että ohjaaja kuuntelee ja ymmärtää opiskelijan kokemuksia hänen omasta tilanteestaan. Vähättely, mitätöinti ja sivuuttaminen johtavat siihen, ettei opiskelija pysty tarkastelemaan omia tulkintojaan ja tutkimaan tilannetta. Vuorovaikutus sirpaloituu tai lakkaa kokonaan, jos osapuolet ohittavat toisten tunteet sekä kokemukset. (Salmi 2014.)

Opiskelujen keskivaiheessa tapahtuva uraohjaus valmistaa opiskelijan työelämää varten. Ohjaajan tulisi ohjata opiskelijaa syventävien aineiden ja työharjoittelupaikkojen valinnassa,

joilla on merkitystä tulevien työpaikkojen kannalta. Työharjoitteluista saadut kokemukset antavat opiskelijalle käsityksen, millaista on työskentely työelämässä. Opiskelija reflektoi ja saa palautetta työharjoitteluista, joiden avulla opiskelija kykenee kehittämään omaa itsetuntemustaan. Työharjoittelut voivat parantaa mahdollisuuksia saada kesätöitä, joka edesauttaa opiskelijoita heidän ammatillisessa kasvussaan. (Kuurila 2014.) Opiskelijoita tulisi kannustaa hakemaan oman alansa töitä. Opiskelija voi peilata opetettavia asioita työelämän kannalta, jolloin opiskelu on syvällisempää (Vesänen 2014, 34). Työharjoittelut pitäisi suorittaa eri jaksoissa, jotta opiskelijan teoriaopinnot sopivat harjoitteluiden väliin. Opiskelijat saattavat muuttaa suuresti urasuunnitelmiaan työelämään tutustumisen jälkeen. Osa opiskelijoista jättää koulun kesken, mikäli heille tarjoutuu mahdollisuuksia työmarkkinoilta. (Kuurila 2014.)

Viimeisessä opintojen vaiheessa opiskelija omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja. Uraohjauksen tulisi säilyä opintojen alkuvaiheesta aina valmistumiseen saakka, jolloin uraohjaus on ollut laajaa, täsmällistä ja tarkentavaa. Opiskelijalla saattaa olla vahva käsitys tulevasta työpaikasta tai käsitys siitä, mitä työtä hän haluaa tehdä valmistumisensa jälkeen. Opinnäytetyöaiheen tulisi olla tulevaan työhön liittyvää ja ohjaajan tukea opiskelijaa tehdyssä valinnassa. Opinnäytetyö ja työharjoittelut voivat avata ovia työpaikoille. Opiskelija pystyy avartamaan vielä loppuvaiheessa tulevaisuudenkuvaansa oikeanlaisella ohjauksella. Loppuvaiheessa näkyy toteutunut ja onnistunut uraohjaus, kun opiskelija on löytänyt itselleen sopivan urapolun työelämässä. Onnistuneessa uraohjauksessa on oleellista opiskelijan riittävä osaaminen työelämässä ja käyttäytymistaidot sekä valmistautuminen työhaastatteluita varten. Sosiaaliset taidot ovat tärkeitä ammatillisten taitojen lisäksi. Valmistumisvaiheessa opiskelijan ohjaus pitää sisällään konkreettisia tekoja, kuten esimerkiksi ansioluettelon tekemisen ja työllistymiseen liittyvien taitojen omaksumisen. (Kuurila 2014.) Opiskelijoita voi jäädä tyhjän päälle valmistumisen jälkeen, sillä opintojen loppuvaiheessa keskitytään lopputyöhön, jonka vuoksi opiskelija ei keskity edessä hämmöttävään työelämään. Opiskelija ei välttämättä hae töitä ennen valmistumistaan ja valmistumisensa jälkeen hän ei ole enää oikeutettu korkeakoulun tarjoamiin palveluihin. Olisi tärkeätä tuoda työelämä ja opinnot yhteen, sillä se parantaa valmistuneiden työllistymistä. (Vesänen 2014, 35.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää ammattikorkeakouluissa tapahtuvaa uraohjausta ja uraohjaajien tietämystä portfoliotyöskentelystä sekä tarkastelemalla ohjaussuhteen merkityksellisyttä luomalla opas ohjaajien käyttöön. Tavoitteet muodostavat näin ollen opinnäytetyön tarkoituksen. Laaditun oppaan tarkoituksena on tukea ohjaajien tekemää työtä. Opas on suunnattu uraohjaajille ja hankkeen yhteistyökorkeakouluille, jotka ovat Tampereen ammattikorkeakoulu, Laurea ammattikorkeakoulu, Lapin ammattikorkeakoulu ja Itä-Suomen yliopisto. (Someta Duuniin 2018.)

Opinnäytetyö kehittämishankkeena painottuu ohjaajan ja opiskelijan väliseen vuorovaikutukseen sekä opiskelijan osallistamiseen. Osallistamisella tarkoitetaan sitä, miten opiskelija luo edellytykset oppimiselleen ja innostukselleen säilyttäen työskentelymotivaation ohjaajan tukemana. Opiskelija ei voi työstää portfolioa, mikäli hänellä ei ole sisäistä motivaatiota sitä työstää. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija saa sisäistä mielihyvää ja kokee toiminnan arvonsa mukaisena sekä palkitsevana. (Suomen Mielenterveysseura 2018.) Tästä syystä ohjaajan ja korkeakouluopiskelijan vuorovaikutussuhde on merkityksellisessä roolissa opiskelijan ammatillisen kasvun ja työskentelemisen tukena koko opiskeluajan. Portfolion avulla opiskelija voi osoittaa osaamisensa työelämän edustajistolle ja rakentaa merkityssuhdetta omasta oppimisesta kokonaisuudessaan. Tämän opiskelija voi tuoda esiin luomalla itsensä näköisen portfolion. Ohjaajilla on asiantuntijuutta ja mahdollisuus edistää opiskelijan osaamista. Airaksisen (2009) mukaan ohjaajat innostavat uuteen ja ymmärtävät kirjoittamisen luonnetta osana kasvua.

Opiskelijalle ohjaajan tuki on tärkeää ja sen merkityksellisyys korostuu siinä, miten opiskelija tuottaa sisältöä portfolioon. Portfolio on opiskelijan persoonallisen kasvun väline, ammatillisen kehittymisen keino ja työmenetelmä kuvaamaan osaamistaan ja prosessoimaan oppimaansa kokonaisuuden kannalta taitojensa esille tuomiseksi (Niikko 2000, 15). Opinnäytetyön opasta varten tarvittiin uraohjaajien ja -valmentajien käsitys siitä, miten opas tuotetaan. Oppaan tarkoituksena on tukea opiskelijan työllistymiseen ohjaamista. Hankkeen toimijoiden esittämät toiveet huomioitiin uraohjaajien ja -valmentajien haastattelemiseksi.

5.1 Opinnäytetyön vaiheet

Opinnäytetyön aiheesta ilmoitettiin Laurean sisäisessä portaalissa. Ilmoitauduimme hankkeen yhteyshenkilölle erikseen. Hankkeeseen hyväksymisen jälkeen saimme toistemme yhteystiedot ja sovimme opinnäytetyöskentelystä. Otimme yhteyttä opinnäytetyötä ohjaavaan opettajaan. Saimme kutsut opinnäytetyön palavereihin verkkotapaamisiin, joihin olemme osallistuneet tarpeen ja aikataulujen mukaan. Keskustelimme hankepalavereissa yhteyshenkilöiden kanssa ja opinnäytetyön edistymisestä vaiheittain. Huhtikuussa 2018 aloimme työstää aiheanalyysia, jonka aikana suunnittelimme tavoitteita, aikataulua, opinnäytetyön prosessia ja kysymysrakenteen kehittymistä. Aiheanalyysia työstäessä tutustuimme kirjallisuuteen ja laadimme muistiinpanoja. Teimme keväällä 2018 opinnäytetyön suunnitelmaa, alustavan sisällysluettelon ja lähdeluettelon. Alkuvaiheen prosessi oli tärkeä, sillä varsinainen työsuunnitelma jäsenyi kaikkien vaiheiden ollessa päällekkäisiä. Meidän piti pystyä jäsentelemään jo tulevaa, vaikka ei ollut varmuutta aikataulujen onnistumisesta koska haastattelemiseen vaikutti saatavien haastateltavien määrä ja heidän mahdollisuutensa osallistua. Ehdimme työstää kysymykset kesäkuussa 2018 ja ennen kesälomien alkamista, jotta saimme hankkeessa luvan jatkaa haastattelun toteuttamiseksi. Opinnäytetyöntekijöinä pidimme tiiviisti yhteyttä toisiimme ja sovimme kesäajalle yhteydenpitoa toimeksiantajan yhteyshenkilön kanssa. Työskentelimme

yhdessä ja erikseen. Pidimme tavoitteen koko ajan mielessä siitä, miten työstämme opasta ja raportoimalla opinnäytetyöprosessin edistymisestä.

Keväällä 2018 kirjoitimme saatekirjeet kertomalla opinnäytetyöstä ja sen aiheesta. Saatekirjeen lähetti eteenpäin Uraohjaajat ja -valmentajat ry:n jäsen, sillä meillä ei yksityisyyden suojan takia ollut oikeuksia käyttää yhdistyksen jäsenrekisteriä. Saatekirje välitettiin jäsenille heidän suljetun Facebook-ryhmän kautta. Suljetussa Facebook-ryhmässä on noin 60 henkilöä. Kesällä keskityimme lukemaan lähdekirjallisuutta, sähköisiä ja painettuja lähteitä sekä odotimme vastausta siitä, kuinka monta haastateltavaa osallistuu haastatteluun. Saimme yhteydenottoja yhdeksältä kiinnostuneelta sähköpostitse. Haastatteluiden järjestäminen tuotti ongelmia aikataulullisesti. Aikataulullisista syistä suurin osa jätti osallistumatta haastatteluun. Haastattelut olivat vapaaehtoisia, joten niihin ei voitu velvoittaa osallistumaan. Olimme varautuneet tähän ja varmistimme ohjaavalta opettajalta haastateltavien määrän riittävyyden. Tämän jälkeen aloimme työstää uudelleen opinnäytetyön suunnitelmaa, joka esiteltiin suunnitelmaseminaarissa syyskuussa 2018. Haastattelut toteutettiin kesällä 2018, jonka jälkeen analysoimme vastauksia. Prosessi oli monitasoinen, sillä työstimme haastattelumateriaalia samanaikaisesti opinnäytetyön kirjoittamisen kanssa ja oppaan rakenne alkoi muodostua kesäajalla.

Heinäkuussa 2018 haastateltavien osalta tuli jälleen peruuntumisia ja aikataulujen siirtämistä haastattelun toteutumiseksi. Haastateltavista kaksi informanttia varmisti osallistumisen ja varsinaiset haastattelut toteutuivat heinäkuussa ja elokuussa. Opinnäytetyösuunnitelma esitettiin syksyn seminaarissa, jossa opinnäytetyön tarkoitus oli selkeä. Haastattelumateriaalia työstettiin ja teimme työtä väärässä järjestyksessä, sillä keräsimme materiaalia, vaikka suunnitelmavaihe ja sen hyväksyntä oli vielä kesken. Tämä johtui aikataulujen asettamista haasteista ja siitä, että meillä oli selkeä käsitys opinnäytetyön tavoitteista ja laatimisesta oppaan muotoon. Haastattelut tehtiin kuitenkin ennen oppaan laatimista. Pidimme kesällä opinnäytetyöprosessia työstäessämme yhteyttä ohjaavaan opettajaan ja toimeksiantajan yhteyshenkilöön. Informoimme opinnäytetyön edistymisestä.

Olimme valmiita toteuttamaan haastattelun uudelleen, jotta voidaan varmistaa riittävä aineistomäärä. Kesälomien ajoittumisen vuoksi informanttien määrä jäi vähäiseksi. Opinnäytetyön tekijöinä emme saaneet yhteystietoja vaan odotimme heidän yhteydenottoaan osallistumisesta. Yhteydenpitoa hoidettiin sähköpostitse ja teimme ehdotuksia haastattelua varten koko kesän. Päädymme sulkemaan haastattelun elokuussa, sillä emme saaneet uusia yhteydenottoja enää kesälomien jälkeen.

Alustava johdanto ja sisällysluettelo on auttanut meitä pysymään opinnäytetyön aiheen rajauksessa, joka on ollut tärkeä viitoittaja koko toiminnallisen opinnäytetyön kannalta. Oppaan

varsinaiseen sisältöön ja ulkoasuun alettiin keskittyä suunnitelmaseminaarin hyväksytyyn suori-
tuksen jälkeen. Kirjoitimme opinnäytetyötä kesäkuusta 2018 loppusyksyyn 2018. Opas tehtiin
valmiiksi lokakuussa 2018. Opinnäytetyöntekijöinä meille oli tärkeää saada valmis tuotos val-
miiksi syksyllä.

5.2 Aiheen valinta

Aihe valittiin toisistamme erillään sen ollessa kiinnostava ja ajankohtainen. Lehtoreilla ei ole
riittävästi tietoa oppilaiden ohjaamisesta portfolioyöskentelyssä. Ongelmaksi on muodostu-
nut opiskelijoiden vähäinen motivaatio tehdä portfolioita. Oppaan tuottamisen avulla toivo-
taan selkeyttä ohjaajien tekemään opiskelijoiden ohjaustyöhön. Opinnäytetyön kohderyh-
mänä on yhteistyökorkeakoulujen ohjaajat ja hanke, jolle opas tuotetaan. Oman kokemuk-
semme mukaan uraohjaus on ollut hyvin vähäistä, koskien portfolioyöskentelyä.

Hankelähtöisyys vaatii tiedollista ja tavoitteellista osaamista sekä aikataulutettua työskente-
lyä varten metodologisia ratkaisuja. Näin voidaan lähestyä hanketutkimusta yhdistämällä opis-
kelijoiden opetus osaksi työelämän vaatimuksia. (Kotila & Mutanen 2005, 163.)

5.3 Suunnittelu

Aiheanalyysin jälkeen edetään toimintasuunnitelman tekoon, jossa on oleellista olla selvillä
opinnäytetyön idea ja tiedostetut sekä harkitut tavoitteet perusteluineen. Toimintasuunni-
telma jäsentää opinnäytetyön työvaiheet selkeiksi aikatauluineen. (Vilka & Airaksinen 2003,
26-27.) Opinnäytetyön suunnitteluvaihe aloitettiin toimeksiantajan palaveritapaamisten
myötä. Keskusteluissa kävimme läpi hankkeen taustat ja hankelähtöisen tarpeen. Aloimme
suunnitella aiheen rajausta siitä, millä tavoin lähestymme aihetta ja mikä on tutkimuskysy-
mysten keskiö. Kohderyhmän määrittely auttaa pääsemään tavoitteisiin, sillä rajattu kohde-
ryhmä auttaa valikoimaan sopiva vaihtoehtoja sisällöksi ja rajaa työn määrää kohtuulliseksi
(Vilka & Airaksinen 2003, 40). Rajasimme haastattelun koskemaan uraohjaajia ja -valmenta-
jia sekä varsinaisen oppaan käyttäjiksi uraohjausta tekevät lehtorit ammattikorkeakoulussa.

Aloitimme systemaattisen tiedonhaun ja perehdyimme aihepiiriin, jotta voimme teoreettisen
viitekehityksen ja käsitteiden avulla määritellä tutkimusongelman. Toiminnalliseen opinnäyte-
työhön kuuluu tutkimuksellinen selvitys, jossa perehdytään toteutustapaan. Toteutustavalla
tarkoitetaan niitä keinoja, joilla materiaalia saadaan tuotokseen sekä kuinka tuotoksen val-
mistuminen saadaan onnistumaan. (Vilka & Airaksinen 2003, 56.) Uraohjaajien- ja valmenta-
jien haastattelu nousi keskeiseksi asiaksi selvittäessä tutkimusongelmaa siitä, mitä tietoa op-
paaseen tarvitaan, jotta se voidaan tehdä ja se vastaa tutkimuskysymyksiin. Haastattelumu-
doksi valikoitui sähköinen kanava ja lopulta etähaastattelut johtuen kesälomasta. Alustavasti
mietityistä ryhmähaastatteluista luovuttiin, sillä ne osoittautuvat kesälomien tuomien haas-
teiden takia mahdottomiksi. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Pohdimme pit-

kään, millä tavoin haastattelu rakennetaan ja miten se järjestetään. Haastattelua suunnitellaan ja tutkimuskysymystä lähestyttäessä opinnäytetyön ohjaavana tekijänä oli aihevalinta ja kysymysten asettelu kuten tutkimuksesta informoiminen saatekirjeillä. Saatekirjeellä on iso merkitys haastateltavien mukaan saamiseksi. Saatekirjeellä pystyi avaamaan haastattelun taustoja, syitä ja tarkoitusta. Tukeuduimme lähdekirjallisuuteen, joka auttoi meitä kohdentamaan kysymyksiä oikeanlaisiin aiheisiin. Käytimme hyödyksi useita haastatteluista kertovia teoksia, jotta saimme tietoa erilaisista haastattelumenetelmistä. Uskoimme haastattelun nauhoittamisen olevan toimiva ratkaisu, jotta haastattelija saa rauhassa keskittyä haastattelemaan. Nauhoitettua haastattelumateriaalia pystyy käsittelemään ja analysoimaan. Opinnäytetyötä varten aloimme tehdä kirjallisuuskatsausta portfolioon, toiminnalliseen opinnäytetyöhön ja julkaisuihin liittyvästä materiaalista. Näiden lisäksi materiaalia haettiin ammattikorkeakoulun lainsäädännöstä.

5.4 Aineiston keruu

Tiedonhankinnan yksi perinteinen muoto on haastattelu. Haastattelu soveltuu monipuolisesti erilaisiin tarkoituksiin ja niiden myötä pystytään samaan syvällistä tietoa haastateltavilta. Metodina haastattelua koetaan usein miellyttäväksi. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 11.) Aineistohankintamenetelmänä olemme laatineet kysymykset strukturoidusti, vaikka toteutettu strukturoitumaton haastattelu, jossa kysymykset ovat avoimia. Tämä johtuu siitä, että haluttiin saada aikaan keskustelua valmiita kysymyksiä käyttämällä ja pysyen aiheen parissa. Haastattelu toteutettiin erityisenä asiantuntijahaastatteluna verkossa. Haastattelua varten teimme alkuselvitystä aiheesta, keitä voimme haastatella. Laadimme valmiit kysymykset haastatteluun (LIITE 1). Haastattelussa esitettyjen kysymyksien avulla olemme koonneet havaintoja ja kokemuksia sekä toimineet vuorovaikutteisesti haastattelijan roolissa. Haastattelu on tallennettu äänittämällä ja tekemällä muistiinpanoja. (Aineistohankintamenetelmät Jyväskylän yliopisto 2015.)

Haastattelimme kahta uraohjaajaa, jotka ovat Uraohjaajat ja -valmentajat ry:n jäseniä. Avoimeen haastatteluun ei sovi satunnaisotoksella valitut haastateltavat, vaan haastateltavien tulisi olla informantteja (Hirsjärvi & Hurme 2000, 46). Valikoimme kohderyhmäksi Uraohjaajat ja -valmentajat ry:n jäsenet, sillä heillä on vankka kokemus uraohjauksesta, jonka myötä he pystyvät antamaan oikeanlaista informaatiota haastatteluiden myötä. Haastattelijan tehtävänä on kysyä avoimia kysymyksiä ja pyrkiä saamaan haastateltava vastamaan syvällisesti kysymyksiin sekä jatkamaan niiden pohjalta haastattelua (Hirsjärvi & Hurme 2000, 45). Kysymyksiä on muotoiltu rakenteellisina ja esitetty kuvailevia kysymyksiä pohjautuen asiantuntijan eli informantin annettuihin vastauksiin. Käyttämämme haastattelukysymykset on laadittu keväällä 2018 (LIITE 1). Kysymyksiä on työstetty rajauksen pohjalta siitä, mitä tietoa tarvitsemme asiantuntijoilta.

Kerätty tieto on subjektiivista ja perustuu vain tutkittavien omakohtaisiin kokemuksiin. Kerätyllä tiedolla olemme analysoineet ja kuvanneet ohjaajien käsityksiä varsinaisesta opiskelijan ohjaamisesta. Tarkoituksena on ymmärtää ohjaajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutussuhdetta sekä siihen vaikuttavia tekijöitä, joiden avulla voidaan ohjata opiskelijaa portfolion sisällön tuottamiseen. Haastattelun pohjalta voidaan muodostaa käsitys onnistuneen ohjauksen tärkeydestä. Tätä tietoa olemme käyttäneet oppaan laatimisessa. Kysymykset muodostettiin siten, että saamme vastauksia laadukkaan portfolion aikaansaamiseksi ja opiskelijoiden ohjaamiseksi.

5.5 Analyysi

Aineistonkeruu toteutettiin kesällä, joista ensimmäinen sähköpostihaastatteluna heinäkuussa ja toinen henkilöhaastatteluna elokuussa. Haastattelun aikataulutus osoittautui haasteelliseksi, minkä vuoksi jo mukaan ilmoittautuneista uraohjaajista- ja valmentajista osa perui osallistumisensa haastatteluun. Tätä perusteltiin sillä, ettei heillä ole työn ulkopuolista aikaa, jolloin osallistua tutkimukseen. Toisaalta osa haastattelun peruneista perusteli osallistumattomuuttaan kiireillä ja kesäloman alkamisella. Haastatteluun ei voitu velvoittaa osallistumaan, sillä haastattelu perustui vapaaehtoisuuteen.

Halusimme käsitellä haastatteluista saadun materiaalin sisällönanalyysimenetelmällä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä saadun materiaalin analysointia ei tehdä aina yhtä täsmällisesti, kuin tutkimukseen perustuvassa opinnäytetyössä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57-58). Opinnäytetyössä koimme kuitenkin tärkeäksi tarkastella haastateltavilta saatua materiaalia mahdollisimman tarkasti, jotta voisimme käyttää asiantuntijoilta saatua tietoa hyödyksi oppaan laatimisessa. Arvelimme, että haastattelusta saatu aineisto jää pinnalliseksi, jos emme panosta materiaalin analysoimiseen syvällisemmin. Tulkinta ja päättely ovat keskiössä sisällönanalyysissä, joka auttaa käsitteellistämään aineistoa (Tuomi ja Sarajärvi 2011, 112).

Haastatteluista saatu aineisto litteroitiin. Litterointi on puhtaaksikirjoitusta, jossa voidaan kirjoittaa koko haastatteludialogista valikoiden tiettyjä osa-alueita, kuten vain haastateltavien puheet tai tiettyjä teema-alueita koskevat osiot (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138). Rajatun otannan vuoksi emme tee yleistyksiä tutkimuksestamme. Tämä on huomioitu osana sisällönanalyysiä. Litterointi on aineiston analyysin yksi tärkeä osuus, sillä sen myötä aineistoon pääsee tutustumaan syvemmin ja haastatteliija pystyy etäännyttämään itsensä haastattelusta. (Ruusuvoori & Nikander 2017.) Aineisto luokitellaan sopiviin ryhmiin, jotta niiden käsittely on helpompaa. Luokittelun varsinaisen tehtävä onkin saada käsiteltyä tutkimusongelma järjestelmällisesti, löytää käsitteitä ja kyetä löytämään oikeita lähtökohtia aineistoon (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2010).

Haastattelumateriaali on litteroitu tarkasti nauhoitetun haastattelun pohjalta, jonka jälkeen on poimittu keskeisimmät asiat kysymyksiä noudattaen. Litterointia helpotti haastateltavien

määrän vähäisyys mutta tästä johtuen raportoinnissa ei käytetä siteerauksia, jotta ei loukata anonymiteettiä. Materiaali pelkistettiin, jotta se pystyttiin tiivistämään. Pelkistämällä tarkoitetaan aineiston karsimista, jonka myötä aineisto saadaan tiivistettyä tai pilkottua osiksi (Tuomi & Sarajärvi, 2011). Pelkistetty materiaali jaettiin neljään ryhmään. Ryhmät olivat uraohjaus, ohjaaja, opiskelija ja portfolio. Ryhmistä muodostettiin alaluokkia, joita tuli ensimmäisessä vaiheessa yhteensä 24 kappaletta, jonka vuoksi koimme tarpeelliseksi yhdistellä alaluokkia ja poistaa turhia. Alaluokkia oli karsimisen jälkeen 17, joista lähdimme muodostamaan yläluokkia. Yläluokista muodostimme pääluokat, jotka olivat elinikäinen oppiminen, luottamuksellinen ja vuorovaikutteinen ohjaussuhde, itseohjautuvuus sekä opiskelijasta ammattilaiseksi. Yläluokat jaettiin kahteen yhdistävään luokkaan, joita ovat ohjaaja tukee opiskelijaa itsenäisessä työskentelyssä ja oman osaamisen kehittäminen.

Ryhmä	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Ohjaaja	Kohtaaminen Luottamus Oppilaan arvostaminen Läsnä oleminen Tilan antaminen Mahdollisuuksien avartaminen	Opiskelijälähtöisyys	Luottamuksellinen ja vuorovaikutteinen ohjaussuhde	Ohjaaja tukee opiskelijaa itsenäisessä työskentelyssä
Opiskelija	Elämänsä asiantuntija Sisäinen motivaatio Mielenkiinnon kohteet	Vastuu ja päätösvalta omasta elämästä	Itseohjautuvuus	
Uraohjaus	Työelämän sirpaloituminen Verkostoituminen Työelämätaidot	Osaamisen kehittäminen ja verkostoituminen	Elinikäinen oppiminen	Oman osaamisen kehittäminen
Portfolio	Visuaalisuus Ydinasiat Ydinosoaminen Osaaminen näkyväksi	Ammatillisen kasvun näkyväksi tekeminen	Opiskelijasta ammattilaiseksi	

1 Taulukko: Sisällönanalyysi

5.6 Haastattelun tulokset

Haastatteluaineisto on koostettu avoimen haastattelun välityksellä verkkopohjaisessa ympäristössä. Haastateltava ja haastattelija ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tilanne avoin. Ennen haastattelua käytiin läpi se, keitä me haastattelijat olemme, miksi haastattelu tehdään ja mitä varten materiaali tallennetaan sekä lupa tallentamiseen. Haastattelutilanteen alussa esiteltiin hanke ja tulevan opinnäytetyön näkyvyydestä sekä oppaan tekemisestä. Haastattelu eteni haastateltavan vastauksien mukaan. Haastattelijana rooli keskittyi kuuntelijan ja ajatusten herättämiseen sekä tarttua vastauksiin, joista saatiin lisää aiheeseen pureutuvaa keskustelua. Haastattelutilanteiden aikaa ei ollut määritelty etukäteen vaan varattu niin paljon aikaa mitä kysymysten läpikäyminen vaatii. Analyysivaiheessa päätettiin siitä, mikä materiaali

jää haastateltavilta aiheen kannalta vähäiseksi. Karsimista ei tarvinnut oikeastaan tehdä lainkaan, sillä kysymykset keskittyivät rajauksen kannalta onnistuneesti aiheeseen. (Hirsijärvi & Hurme 2000.)

Haastatellut uraohjaajat eli informantit toivat esiin opiskelijaohjauksessa ja portfolio työskentelyssä vuorovaikutuksellisia asioita. Ohjaajan tulisi olla ammattilainen. Haastattelumateriaalin pohjalta voidaan päätellä, miten luottamuksen syntyminen on kaiken pohja. Ohjaajan on kuunneltava, kunnioitettava ja kannustettava opiskelijoita. Ohjauksen on oltava opiskelijälähtöistä. Perusohjauksessa annetaan tilaa ihmisen ajatuksille ja kuunnellaan neutraalisti, vaikka ohjaajan mielestä ohjattavalla olisi kuinka erikoisia ajatuksia tahansa. Näitä ei pidä kuitenkaan tyrmätä tai arvostella vaan voidaan erilaisten kysymysten kautta viedä tilannetta eteenpäin ja tuoda tietopuolisesti vaihtoehtoja esiin. Haastattelussa toinen informantti kertoi siitä, miten jokainen on oman elämänsä paras asiantuntija. Ohjaaja ei voi tietää tarkasti ohjattavan asioita tai taustoja eikä näin ollen voi antaa tarkkaa reseptiä siitä, miten toimia työllistykseen haluamalleen työnantajalle tai työtehtäviin. Ohjaaja ei voi antaa suoria neuvoja tai ohjeita, vaan ainoastaan kertoa mahdollisuuksista ja tukea ohjattavan päätöksiä.

Ilman ohjattavan sisäistä motivaatiota on mahdotonta suorittaa ohjausta. Sisäistä motivaatiota voi herättää kertomalla työskentelyn hyödyistä ja vapaaehtoisuudesta. Ohjaustyötä tekevien tulee aina mukautua ohjaustilanteissa ohjattavan mukaisesti. Toinen informantti nosti esille, että hänen on vaikea ohjata vähäpuheisia asiakkaita, sillä hän itse puhuu paljon. Hän kertoi, että näissä tilanteissa hän joutuu sietämään hiljaisuutta, jotta antaa tarpeeksi tilaa asiakkaalle. Ohjaajan tulee joustaa, vaikka hän joutuisi menemään oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Opiskelijan kanssa voi ottaa asian puheeksi, jos kokee ettei yhteistyö ole toimiva. Henkilökemiat eivät aina kohtaa, joka on haaste luottamuksellisen ohjaussuhteen muodostumiselle. Portfolion työstäminen tulisi aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, sillä materiaalin tuottaminen jälkikäteen vuosien päästä on vaikeata tai jopa mahdotonta. Portfoliosta voi karsia turhiksi kokemiaan asioita myöhemmin. Opiskelija pääsee näkemään oman oppimisen konkreettisesti sekä harjoittelemaan oman osaamisen sanoittamista.

Tulevaisuuden uraohjauksen kannalta seuraavan viiden vuoden aikana tulee muutoksia ja murroksia, joista maakuntauudistus vaikuttaa tehtävään työhön. Toinen informantti uskoi, että tulevaisuudessa työntekijät toimivat useassa työpaikassa ja pitkäaikaiset työsuhteet vähentyvät. Opiskelijoiden on syytä valmistua tulevaisuuden työelämän sirpaleisuuteen.

5.7 Portfolio opas

Opasta lähdettiin rakentamaan informanttien haastatteluaineiston ja lähdekirjallisuuden tukeutuen. Keskeisiksi asioiksi nousi opiskelijälähtöisyys, luottamuksellinen ohjaussuhde, portfolion sisältö, sosiaalinen media, opiskelijoiden motivointi ja haasteellisten ohjaustilanteiden

ratkaiseminen. Koimme tärkeäksi nostaa esille haastatteluista saatujen aiheiden lisäksi ammattikorkeakouluissa tapahtuvan uraohjauksen. Oppaaseen on laadittu selkeä ohjeistus informanttien vastausten perusteella.

Hankehenkilöiltä ei tullut tarkkaa ohjeistusta oppaan sisällöstä ja rakenteesta. Oppaasta sai muotoilla tekijöiden näköisen. Aineistosta täytyi poimia ydinasiat, jotta oppaasta ei tulisi liian laaja ja ympäröivä. Informaationsivujen määräksi valikoitui viisi sivua, jonka lisäksi oppaan kuudennella sivulla on lähdeluettelo. Sivumäärä rajattiin pieneksi, jotta opas pysyy sopivan tiiviinä. Opas tehtiin tekstinkäsittelyohjelma Microsoft Wordilla ja hyödyksi käytettiin tekstinkäsittelyohjelmassa olevaa valmista esitepohjaa, jossa teksti on jaettu kolmeen sarakkeeseen. Kolme saraketta tuo selkeyttä sivuihin sekä mahdollistaa runsaan informaation. Työstimme raakaversioon aluksi raakatekstin ja sijoittelimme alustavasti tekstikappaleet sarakkeisiin. Pohdimme loogista etenemisjärjestystä, jotta oppaan informaation sisäistäminen olisi jouhevaa. Olimme saaneet alustavan rungon valmiiksi, jonka myötä karsimme epäolennaisuuksia pois ja tiivistimme asiasisältöä. Muotoilimme tekstikappaleet valmiiksi ja päätimme lopulliset otsikot.

Halusimme tuoda visuaalisuutta oppaaseen, jonka vuoksi teimme sarakkeisiin yksittäisiä laatikoita, joihin nostimme tärkeitä asioita esille. Ohjasimme lukijaa kiinnittämään erityistä huomiota tiettyihin lauseisiin lihavoimalla tekstin. Oppaassa on käytetty apuna ranskalaisviivoja, jonka tarkoituksena on selkeyttää listojen tekemistä. Oppaan päätarkoitus on toimia informaation lähteenä, jonka vuoksi keskityimme enemmän sisällölliseen puoleen, kuin visuaalisuuteen. Sosionomeina sisällön tuottaminen on meidän osaamisalaamme ja palvelee meidän ammatillista kasvua.

Toisen raakaversioon lähetimme hankkeen edustajalle ja opinnäytetyöohjaajalle. Koimme tärkeäksi saada palautetta ennen valmiin tuotoksen syntymistä, jotta muutoksia on vielä mahdollista tehdä. Esittelimme raakaversioon hankekokouksessa, jossa saimme usealta taholta positiivista palautetta. Muutosehdotukset koskivat pieniä kirjoitusvirheitä ja oppaan värimaailmaa. Värimaailman toivottiin vastaavan Someta Duuniin -hankkeen omaa värimaailmaa. Sisällöllisesti ei muutoksia ollut tarpeen tehdä. Työstimme opasta saadun palautteen avulla.

Oppaan etusivu on johdanto ja siinä avarretaan oppaan taustoja sekä sen käyttötarkoitusta. Etusivulla on nähtävissä Someta Duunin -hankkeen yhteistyökumppanien logot. Oppaan toisella sivulla keskitytään oppimiseen, oppilaan kasvuun, vuorovaikutukseen sekä opiskelijoiden kannustamiseen. Toinen sivu ohjaa myös hakemaan Someta Duunin -hankkeen sivuilta lisää informaatiota. Kolmas sivu perustuu täysin lähdekirjallisuuteen koskien uraohjausta ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakouluissa tapahtuva uraohjaus on avattu opintojen alkuvaiheesta valmistumiseen saakka. Neljäs sivu pohjautuu haastattelussa esille tulleisiin asioihin, mutta sivun koostuu muista lähteistä opiskelijälähtöisyyttä, sosiaalista mediaa ja syvennyttäen

portfolioon uraohjauksen välineenä. Portfolion ajantasaisuus sekä aloittamisaika on otettu huomioon, sillä ne on koettu tärkeiksi Someta Duuniin -hankkeen materiaaleissa sekä ne nousivat esille myös haastatteluiden aikana. Viidennellä sivulla käsitellään luottamuksellisen ohjaussuhteen syntymistä, haasteita ja merkitystä, joka pohjautuu täysin haastattelussa saatuihin tuloksiin. Huomioon on otettu tietoturvallisuus, sillä ohjaajan on hyvä herättää opiskelijoita miettimään internetissä olevan portfolion turvallisuutta. Viimeiseen sarakkeeseen on tiivistetty hyvän portfolion muistilista, jossa näkyy haastattelun tulokset. Lähdeluettelo on laadittu erilliselle sivulle oppaan loppuun. Opas on laadittu sähköiseen muotoon ja julkaistavissa.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteina oli kehittää ammattikorkeakoulussa tapahtuvaa uraohjausta, sekä lisätä tietämystä portfoliotyöskentelystä ja ohjaussuhteen merkityksellisyydestä. Tavoitteiden saavuttamiseksi opinnäytetyönä tehtiin opas uraohjaajien- ja valmentajien käyttöön tukemaan opiskelijoiden ohjausta portfolion käytössä. Opinnäytetyönä tehtiin opas uraohjaajien - ja valmentajien haastatteluiden pohjalta. Isossa roolissa oli uraohjaajien ja -valmentajien asiantuntijuuden hyödyntäminen, jonka vuoksi päädyimme haastattelumene- telmään.

Haastatteluaineiston perusteella pohdimme, että uraohjauksen tulisi alkaa jo opintojen alkuvaiheessa ja jatkua aina valmistumiseen saakka. Uraohjauksessa on kehitettävää, jotta se saavuttaisi kaikki ne, jotka ovat uraohjauksen tarpeessa. Kuurila (2014) kuvaa väitöskirjassaan opiskelijoiden ainevalintojen vaikuttavan oleellisesti työelämään siirtyessä. Haastatteluiden jälkeen heräsi pohdintaa ohjaajan vastuusta avartaa opiskelijan valintamahdollisuuksia. Opiskelijan kannalta uraohjauksen alkaminen myöhäisessä vaiheessa on riskialtista, sillä hän ei pääse tietoiseksi kaikista uramahdollisuuksista ja voi kokea omat valintansa huonoiksi ratkaisuiksi myöhemmin. Urasuunnittelu on tärkeä osa opintoja, sillä se antaa vahvan suunnan tulevaa uraa varten. Portfoliotyöskentelyssä keskeisenä johtopäätöksenä oli itseohjautuvuuden merkitys, jolla ei ole tarkoitus kuitenkaan sulkea ohjaajan tuomaa ohjausta pois. Ohjaaja kulkee vierellä tukemassa ja auttamassa, silloin kun opiskelija kokee työskentelyn hankalaksi. Ohjaaja antaa opiskelijalle välineitä työskentelyyn sekä konkreettisia vinkkejä, joita koimme tärkeäksi nostaa myös ohjaajien tietoon oppaassa. Portfolio on parhaimmillaan opiskelijan mahdollisuus näyttää vahvuutensa ja kykynsä. Portfolion tekeminen harjoittaa opiskelijoita sanoittamaan omaa osaamistaan, josta on hyötyä työhaussa.

Ohjaajan kokemuksella ja asiantuntijuudella on merkitystä opiskelijan kyvyn kannalta omak- sua ammatillista käytännön osaamista. Opetuksen ja oppimisen taustalla on aina tavoite ja tarkoituksenmukaisuus. Opiskelijan kasvutavoitteiden asettaminen on tie kehittymiseen, jossa opettaja ohjaa opiskelijaa tutkivaan työtapaan ja aktiiviseen rooliin tutkimus- ja kehittämis- toiminnassa sekä hanketyöskentelyssä. (Kotila & Mutanen 2005, 51-56.)

Ohjaussuhteen merkityksellisyyttä lähdimme tarkastelemaan teoreettisessa viitekehyksessä. Koimme tärkeäksi keskittyä opiskelijälähtöisyyteen, jonka vuoksi tarkastelimme holistisen ohjauksen mallia. Pystyimme luomaan kokonaiskuvan ohjaussuhteisiin vaikuttavista asioista. Pohdintaa herätti opiskelijälähtöisyys, luottamuksellisuus ja sisäinen motivaatio, jotka nousivat esille haastatteluissa. Opiskelijalla on oltava sisäinen motivaatio ja valmiudet luoda materiaalia, jolla hän osoittaa kehittyvänsä ammatillisen koulutuksensa aikana ja mahdollistaa tarkastelun opiskelun aloittamisesta aina valmistumiseen saakka. Haastattelusta saadun materiaalin perusteella voidaan päätellä, että ilman toimivaa ohjaussuhdetta uraohjausta ei voida suorittaa vaaditulla tasolla. Opiskelija tarvitsee luottamuksen ohjaajan ja itsensä välille, jotta ohjaussuhde on toimiva. Ohjaajan tulee tarkastella omaa toimintaansa ja pyrkiä saamaan ohjaussuhde toimivaksi. Uraohjauksessa on merkittävää nähdä opiskelija oman elämänsä asiantuntijana, jonka vuoksi ohjaussuhteen tulee olla opiskelijälähtöinen. Ohjaaja ei saa tehdä oletuksia toisen elämästä ja tarjota sen verukkeella suoria päätöksiä opiskelijalle. Pohdimme, että yksi tärkeimmistä asioista on ohjattavan aito kuunteleminen. Ohjaajien merkitystä ei voida vähätellä sillä ammattilaisten antama tuki ja palaute on ratkaisevaa omaa osaamista kartoittaessa. Laadukas ohjaus tukee opiskelijan itsenäistä työskentelyä.

Tulevaisuuden urasuunnittelu herätti meissä kysymyksiä, kuten kuinka tulevaisuus tulisi ottaa huomioon urasuunnittelua tehdessä. Kuurila (2014) on tuonut esille väitöskirjassaan, että uraohjauksessa pitäisi ottaa aina huomioon tulevaisuuden työelämä. Informanttien haastatteluiden vastausten perusteella voidaan muodostaa käsitys siitä, miten tulevaisuudessa työurat muodostuvat pirstaleisista poluista jakautuen useamman työnantajan palvelukseen. Perinteinen vakituinen työ sellaisenaan kuin se käsitteenä tunnetaan, muuttuu muotoaan lyhyempiin projekteihin ja määräaikaishankkeisiin työnantajilla. Vastausta tarkennettiin haastattelun aikana kysyen, tarkoittaako informantti pätäkätöiden mallia, johon saimme positiivisen vastauksen. Pätäkätöt ovat olleet pitkään yksi työn tekemisen malli joka haastateltujen uraohjaajien- ja valmentajien mukaan tulee työn kestonä korostumaan jatkossakin. Tällöin opiskelijalla on entistä suurempi vastuu oman osaamisen näytön keräämisestä ja ammattitaidon osoittamisesta, jolloin on tärkeää luoda omaa portfolioa siitä, mitä tekee työelämässä ja minkälaisissa työtehtävissä. Vähäkangas (2017) kuvailee pro gradu -tutkielmassaan ihmisten olevan elinikäisiä oppijoita, jotka oppivat vapaa-ajalla ja työelämässä. Osaamista kertyy jatkuvasti, jonka vuoksi oma osaaminen tulisi päivittää säännöllisesti portfolioon. Ajantasainen portfolio palvelee käyttäjänsä parhaalla mahdollisemmalla tavalla.

Oppaassa käsitellään hyvin uraohjausta, portfolio työskentelyä sekä merkitykselliseen ohjaussuhteeseen vaikuttavia tekijöitä. Oppaan ensimmäinen versio on jo otettu korkeakoulussa käyttöön urasuunnittelukurssilla. Valmis versio tulee Someta Duuniin -hankkeen käyttöön ja julkaistavaksi, jolloin näkyvyys lisääntyy. Uraohjauksen kehittäminen voidaan nähdä pitkäaikaisena tavoitteena. Oppaan levittämisessä ja käyttöön ottamisessa kuluu aikaa, jonka vuoksi

emme pysty tällä aikataululla keräämään palautetta käyttäjiltä. Opas mahdollistaa uraohjauksen kehittymisen, kunhan uraohjaajat ottavat oppaan sisällön käyttöön omassa työssään. Opas auttaa uraohjaajia heidän suunnitellessaan urasuunnittelukursseja.

6.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimustuloksien tallentamisessa, esittämisessä sekä tuloksien arvioinnissa tulisi noudattaa aina tiedeyhteisön hyväksymiä toimintatapoja, jotka ovat huolellisuus, rehellisyys ja tarkkuus työskennellessä (Mäkinen 2006, 25.) Tutkimuksissa pitäisi käyttää eettisesti kestäviä menetelmiä ja pyrkiä avoimuuteen. Tärkeätä olisi ottaa huomioon asianmukaisesti toisten tutkijoiden tekemät työt sekä osoittaa kunnioitusta heidän työtä kohtaan. (Hirvonen 2006, 33.) Olemme pyrkineet koko opinnäytetyön aikana toimimaan huolellisesti, rehellisesti ja noudattamaan erityistä tarkkuutta. Eettisyys ja luotettavuus ovat olleet esillä työn alusta saakka. Olemme kiinnittäneet niihin huomiota, jotta opinnäytetyö olisi luotettava sekä toteutettu eettisesti oikein.

Opinnäytetyössä olemme käsitelleet aineistoa laadullisella sisällönanalysimenetelmällä. Haastattelukysymykset oli rajattu mutta haastattelu toteutettiin avoimena. Haastateltavilta pyydettiin lupa haastattelun nauhoittamiseen ja materiaalin käyttämiseen opinnäytetyön raportissa sekä tuotetussa oppaassa. Aiemmin olimme jo ilmoittaneet haastattelun taustoista ja tarkoituksesta lähettämällä saatekirjeen. Haastattelun vastaukset koottiin aineistoksi ja vertailtiin keskenään. Haastateltujen henkilökohtaisia tietoja ei olla tuotu julkisiksi. Tieteellinen käytäntö on, ettei osallistujien tarkkoja tietoja kerrota, kuten nimeä ja paikkakuntaa (Vilka 2006, 114). Anonymiteetistä on hyötyä tutkimuksessa, sillä usein anonymiteetti mahdollistaa haastateltavien kertomaan aroistakin asioita (Mäkinen 2006, 114). Haastatteluista saatu materiaali on hävitetty opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Haastateltujen henkilöiden anonymiteetti on suojattava, jonka vuoksi on tärkeätä varmistaa, ettei materiaali päädy väärinkäytettäväksi toisille käyttäjille (Mäkinen 2006, 120). Tutkimuksia tehdessä tulee aina pitää kiinni osallistujien kanssa sovituista asioista. Yksityisyyttä tulee kunnioittaa ja suojella. Kirjoittamistapa tulee huomioida informanttien vastauksia kertoessa, jottei aiheuta osallisille vahinkoa henkisesti tai fyysisesti. (Vilka 2006, 113-114.) Osallistujia ei voida tunnistaa aineistoista, jonka olemme kasanneet haastatteluiden pohjalta.

Olemme arvioineet opinnäytetyön tutkimuksen validiteettia ja huomioineet tutkimuksen suppean aineiston osana validiteettia. Olemme raportointivaiheessa pyrkineet tuomaan esiin opinnäytetyön vaiheita, jotta voimme selvittää opinnäytetyön etenemistä. Tietoa on arvioitu suoran haastattelun pohjalta vahvasti kirjalliseen ja sähköiseen lähdeaineistoon viitaten. Haastatteluun osallistuminen on ollut hankkeen yhteyshenkilöille vapaaehtoinen ja informantit valittu Someta Duuniin -hankkeen yhteyshenkilön ohjaamana Uraohjaajat ja -valmentajat ry:stä. Haastatteluun osallistujat eivät saaneet korvausta osallistumisesta. Tietyissä tapauk-

sisä voidaan osallistujille antaa korvaus, mutta osallistujia hakiessa ei tulisi mainostaa palkkioita, jottei haastatteluun osallistuta väärin perusteiden takia (Mäkinen 2006, 88). Haastateltavat ovat asiantuntijoita ja heillä on vankka kokemus uraohjauksesta, jonka tärkeys korostuu haastateltavien määrän takia. Osaltaan aineiston rajallisuus tuo hyvin esiin sen, minkäläinen käsitys ohjaajilla on opiskelijoiden ohjaamisesta ja portfolion käytöstä. Haastatteluista emme voi tehdä suoria yleistyksiä, sillä otanta on pieni. Tukeudumme vahvasti haastatteluaineistoon, sillä pitkän linjan asiantuntijan näkemyksillä on oleellisesti merkitystä siinä mitä pidetään tärkeänä portfolion tekemisen ja opiskelijan ohjauksen kannalta.

Materiaali kerättiin sähköisenä tallenteena hankkeesta tutulle uranet. verkkosivustolle, jota hallinnoimme. Ennen haastattelua teimme selkeitä, tietoisesti valittuja kysymyksiä, joihin uraohjaaja tai -valmentaja voi vastata omalta kokemuspohjalta. Kysymyksiä laadinnassa voi tapahtua virheitä, jolloin ne eivät ole yksiselitteisiä tai ne voivat johdatella vastaajaa (Mäkinen 2006, 93). Pyrimme käyttämään hyödyksi avoimia kysymyksiä, jotta vastaaja pystyy muodostamaan omat vastaukset. Halusimme välttää monivalintakysymyksiä, jotta emme johdattele vastajaa vastauksissaan. Haastattelussa tuli esille asioita, joita emme olleet kysyneet ja joista ammennettiin lisätietoa haastattelun edistyessä. Annoimme haastateltavalle lopussa mahdollisuuden kertoa ajatuksistaan, jotka eivät olleet nousseet kysymyksiä myötä esille.

Haastateltavalle tulee antaa mahdollisuus lopettaa haastattelu kesken ja jättäytyä yhteistyöstä, milloin tahansa pois. Painostaminen on kiellettyä. Yleensä keskeytykset johtuvat muutoksista olosuhteissa tai tutkimuksessa. (Mäkinen 2006, 95.) Sovituista haastatteluista ei kaikki toteutuneet aikataulujen takia. Haastateltavia ei painostettu osallistumaan, vaan ymmärsimme, että osallistuminen oli haastavaa aikataulujen takia. Varauduimme keskeyttämään haastattelut, mikäli haastateltava olisi kokenut tilanteen epämiellyttäväksi ja halunnut keskeyttää.

Olemme merkinneet opinnäytetyön raporttiin ja oppaaseen lähteet, tekstiin sekä varsinaiseen lähdeluetteloon. Toisten tutkijoiden ja kirjoittajien aineistoja olemme käyttäneet ainoastaan asiaankuuluvien lähdemerkintöjen kanssa kunnioittaaksemme heidän tekemäänsä työtä ja tekijänoikeuksia. Lähteiden käyttämisessä on kiinnitettävä huomiota lähdekritiikkiin, jonka vuoksi tulee tarkastella lähteiden alkuperää, aitoutta, riippumattomuutta, ja puolueettomuutta (Mäkinen 2006, 128).

6.2 Ammatillinen kasvu

Oppimisprosessiin vaikuttaa opiskelijan pohjatiedot ja tausta. Kriittisen ajattelun kehittyminen, ryhmätyöskentely ja vastuu omasta tekemisestä lisääntyvät itsenäisen työskentelyn kautta. Opiskelija sitoutuu ja kehittyy työskentelynsä aikana osaajaksi. (Rantala 2012.) Olemme työskennelleet opinnäytetyömme parissa huhtikuusta 2017 lokakuulle 2018, puoli vuotta. Olemme kohdanneet haasteita matkalla, jotka ovat kehittäneet pitkäjänteisyyttä ja joustavuutta mitä

tarvitaan kaikilla elämän osa-alueilla ja ennen kaikkea varsinaisen aiheemme parissa eli oman työelämän suunnittelussa ja orientoitumisessa työelämään. Haastattelututkimuksesta saatujen vastausten pohjalta olemme voineet miettiä omaa ammatillisuutta ja sen merkitystä työllistymisen kannalta.

Uraohjaajille- ja valmentajille tekemän haastattelun pohjalta on noussut esiin paljon kysymyksiä ja ehkä huoltakin siitä, mitä meille tapahtuu valmistumisen jälkeen. Kuten haastattelussa tuli ilmi, tulee työelämä muuttumaan maakuntauudistusten muodossa ja työelämän työtehtävät siten, että opiskelijan yhteen ammattiin opiskelu ei enää riitä vaan täytyy koko ajan päivittää osaamistaan ja kouluttautua lisää säilyttääkseen työmarkkina-arvo. Tämä olisi syytä huomioida jo korkeakouluopintojen alkuvaiheessa ja portfolion työstämisessä siten, että opiskelijalle luodaan ymmärrys sen perustavanlaatuisesta tärkeydestä omaa polkua ja omia haaveita varten. Portfoliota olisi syytä jatkaa valmistumisen jälkeen, jotta se säilyttäisi arvonsa.

Opiskelijan näkökulmasta olisi tärkeää kuulla erilaisista vaihtoehdoista, joita toinen haastateltava toi esiin. Tämä olisi yksi keino luoda ymmärrystä siihen, miten on erilaisia malleja ja urapolkuja, joita lähteä kulkemaan eikä se ole välttämättä huono asia. Erilaisista vaihtoehdoista kertominen voi muokata asenteita ja valmistaa opiskelijaa ajatustasolla tulevaisuutta varten, että vakituisen työpaikkaan ei välttämättä enää ole samanlaisia mahdollisuuksia kuten vuosikymmeniä aiemmin. Oikealaisella ohjauksella opiskelija pystyy avartamaan omaa ajatusmaailmaansa urasuunnitelmien osalta. Olisi tärkeää voida varautua ja tehdä ajatustyötä opiskellessa ammattiin, jolloin olisi mahdollista kokeilla erilaisia tapoja ja toteutuksia työharjoittelupaikkojen sekä osaamisessa portfolion muodossa. Uraohjaus olisi tärkeätä aloittaa opintojen alkuvaiheessa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuutensa haaveisiin työuran osalta. Valinnaiset aineet, työharjoittelut ja opinnäytetyö vaikuttavat merkittävästi opiskelijan valmiuksiin työelämässä.

Portfolion tekeminen mahdollistaa urakehityksen näkymisen ja oppimisen osaamisen esille tuomisen joustavasti, kun sitä työstetään esimerkiksi sähköisenä. Itsensä kehittymisen halu on tärkeää ja sitä voidaan opiskelijalle motivoida työelämälähtöisesti. Olisi ollut hienoa omien opintojen aikana nähdä, miten erilaisia portfolioita on tehty ja opiskelun alkuvaiheessa luotu edellytykset osallistua työskentelyyn opintojaksojen aikana, ei pelkästään opiskelijan omalla ajalla. Opiskelijan ohjaaminen ei saa olla vain opiskelijan oman kiinnostuksen varassa vaan korkeakoulujen ohjaajien tekemän työn keskeinen periaate tulisi pohjata opiskelijälähtöisyyteen ja tehdä uraohjauksesta kiinnostavaa. Sosionomiksi valmistuvilla on jonkinlainen käsitys määräaikaista ja vaihtelevista työsuhteista. Sinällään ei ole uusi ilmiö, että pitäisi työskennellä eri työnantajille heikissä tahdissa. Valmistuvana opiskelijana toivoisi työelämältä pysyvyyttä. Mikäli tämä ei ole enää mahdollista tulevissa työelämän muutoksissa, pitäisi asiaa tuoda vahvemmin esiin koulutusalaakohtaisesti ja huomioiden sosiaali- ja terveysalan uramah-

dollisuudet. Valviran mukaan sosiaali- ja terveysalan korkeakoulututkinnon mukaisissa tehtävissä toimiminen edellyttää tutkinnon suorittamisen jälkeen rekisteröitymistä ammattihenkilörekisteriin. Nimikesuojatun ammatin harjoittaminen osaltaan vaikuttaa siihen, minkälaista urapolkua lähtee kulkemaan ja mitä valintoja opiskelija on tehnyt hakeutuessaan alalle.

Työelämässä on tapahtunut merkittäviä muutoksia sosiaalialalla kuten esimerkiksi sosionomien kelpoisuus lastentarhanopettajana. Säilyykö sosionomien asema varhaiskasvatuksessa ja jos ei säily, miten nämä muutokset vaikuttavat ammattinimikkeeseen vai vaikuttavatko lainkaan. Talentian julkaisun mukaan varhaiskasvatuksen tiekarttaa sosionomien pätevyydestä ei ole poliittisesti vahvistettu vaan se on vain asiantuntijoiden ehdotus. Tämä on yksi esimerkki siitä, miten sosionomiksi opiskelevien täytyy varautua muutoksiin ja miten ne vaikuttavat omaan työllistymiseen. Portfolion tekemisen kannalta olisi syytä keskittyä sellaisiin vahvuuksiin, joita voi käyttää kaikissa alansa työtehtävissä, joita hakee tai joihin kokee kiinnostusta. Portfoliota tulisi päivittää ja täydentää työelämässä saadun osaamisen osalta. Toinen merkittävä uudistus on valtioneuvoston päätös yhdestä tulorajasta kaikille vuoden palkoille. Tämä toisaalta helpottaa huomattavasti työskentelyä eri tehtävissä usealla työnantajalla, joka tuli uraohjaajien- ja valmentajien haastatteluissa ilmi. Opiskelijalle tämä tarkoittaa enemmän kuitenkin töitä, sillä on pystyttävä seuraamaan tulojaan vuoden aikana palkkojen kertymisestä. Työelämää koskevat muutokset aktivoivat opiskelijoita ja alalle valmistuvia monella tapaa. Asiantuntijuuden kehittyminen on mahdollistunut opinnäytetyön aikana, sillä olemme työstäneet yhdessä ja arvioineet tuloksia refleктоimalla. Olemme tuottaneet tekstiä ja työskennelleet toiminnallisen opinnäytetyön parissa.

6.3 Kehittämisehdotukset

Valmiista oppaasta emme aikataulullisista syistä pysty hankkimaan palautetta sen varsinaisilta käyttäjiltä. Someta Duuniin -hanke voisi kerätä palautetta käyttäjiltä, jonka myötä heillä on mahdollisuus muokata ja jatkojalostaa opasta tarpeen vaatiessa. Pohdimme, että tekemätämme oppaasta voisi luoda visuaalisemman version. Oppaan kehittäminen voisi olla esimerkiksi opinnäytetyönä toteutettava, jossa toimijana olisi opinnäytetyöntekijänä, jolla ammattiosaamista graafiseen suunnitteluun. Sosionomin opinnot eivät pidä sisällään graafista suunnittelua, jonka vuoksi opas keskittyy pääasiassa sisällöllisiin asioihin. Graafisella suunnittelulla oppaasta saisi visuaalisesti näyttävämmän.

Kehittämisehdotukseksi nousi oppaan tekeminen opiskelijoita varten. Oppaan tekemisessä voitaisiin hyödyntää haastattelumenetelmää. Tutkimus voisi pohjautua kysymykseen, kuinka opiskelijat kokevat ja suhtautuvat portfoliotyöskentelyyn ammattikorkeakoulussa. Nykyinen opas on tehty uraohjausta tekeviä lehtoreita varten, joten sellaisenaan se ei palvele opiskelijoita. Opiskelijoille suunnattu opas voisi tukea opiskelijoiden työskentelyä ja auttaa heitä itseohjautumaan. Opiskelijoiden opas vahvistaisi opiskelijälähtöisyyttä. Valmis opas auttaisi uraohjausta tekeviä lehtoreita, sillä oppaassa voisi olla selkeät ohjeet portfolion tekemisestä

ja lehtorien ei tarvitsisi erikseen kasata materiaalia urasuunnittelukursseja varten. Opas antaisi lehtoreille enemmän aikaa varsinaiseen ohjaustyöhön. Opiskelijat voisivat aloittaa portfolion tekemisen helpommin ohjeiden avulla opintojen alkuvaiheessa itsenäisesti, sillä opiskelijoiden ei tarvitsisi odottaa urasuunnittelukurssien alkamista. Oppilaiden opas ei poistaisi ohjauksen tarvetta, vaan toisi konkreettisia vinkkejä opiskelijoiden itsenäiseen työskentelyyn.

6.4 Työn arviointi

Oppimisprosessina opinnäytetyö oli haasteellinen ja erittäin opettavainen. Tekemiseen täytyi panostaa, vaikka ei ollut varmuutta opinnäytetyön vaiheiden onnistumisesta ja toteutuksen tavasta. Yhteistyömme keskenään osoittautui toimivaksi, vaikka aikataulliset syyt aiheuttivat päänvaivaa. Toimivan yhteistyön ansioista pääsimme haluttuun lopputulokseen. Saimme luotua informatiivisen oppaan ja opinnäytetyöraportin. Etenimme epäloogisessa järjestyksessä vaiheittain mutta toisaalta tämä oli meille hyvä tapa, koska kesällä olisi ollut vaikeaa edetä ilman omatoimisuutta. Olimme itseohjautuvia, joka mahdollisti työn tekemisen myös opinnäytetyönohjaajan ollessa lomalla sekä hankkeen viettäessä kesätaukoa. Tavoiteaikataulu muuttui kesken opinnäytetyöprosessin, sillä kesälomakausi viivästytti työn tekemistä. Emme lannistuneet aikataulujen muutoksista, vaan joustimme niiden suhteen, jotta työn valmiiksi saattaminen oli mahdollista.

Haastateltaviin yhteyden saaminen oli vaikeinta koko prosessin aikana, sillä emme voineet valmistella yhteisiä aikatauluja minkä huomasimme myöhemmin siinä, että aikataulujen tarkentuessa osa haastateltavista vetäytyi kiireisiin vedoten. Haastattelumuoto olisi voinut olla esimerkiksi lomakkeen muodossa, sillä silloin aikataulu vastaamiseen olisi ollut joustavampi ja vastauksia olisi voinut tulla useampia. Toisaalta lomakehaastattelussa vastaukset olisivat saattaneet olla lyhyempiä, jolloin informaatio olisi jäänyt vähäiseksi. Vaikka haastateltavien määrällinen osuus oli vähäinen, olemme saaneet hyvää ja arvokasta aineistoa käytettäväksi oppaan laatimista varten. Toteutuneet haastattelut sujuivat hyvin. Haastattelukysymykset olimme osanneet muotoilla ja valita oikein, sillä kysymyksien ansioista onnistuimme saamaan kattavasti aineistoa. Haastatteluihin valittu kohderyhmä osoittautui erinomaiseksi päätökseksi.

Oppaan tekemisessä sisällön rajaaminen oleellisen osa, jotta pääsisimme tavoitteisiimme. Onnistuimme mielestämme rajaamaan oppaaseen sisällöllisesti oleelliset merkittävät ydinasiat. Haastatelluilta saatua materiaalia oli paljon, kuten myös kirjallisuuslähteitä. Pystyimme yhdessä tarkastelemaan ja karsimaan materiaalia hyvin. Kummankin mielipiteitä otettiin huomioon opasta tehdessä. Oppaassa on otettu huomioon haastatteluissa ja kirjallisuudessa nousseet asiat esille. Opas on selkeä ja informatiivinen.

Ohjauksen merkitystä opiskelijalähtöisesti ei voida sivuuttaa sillä ohjaajan antama aika ja osaaminen on keskeisessä roolissa opiskelijan osallistamisessa. Aihe vaatisi lisätutkimusta ja

toivomme opinnäytetyömme mahdollistavan uudenlaisen kehittämishankkeen aiheen tiimoilta. Opiskelijoille tarjottava prosessiohjaus kuuluu osana portfoliotyöskentelyä. Työskenteleminen yhdessä mahdollistaa opiskelijalle rinnallakulkijan ja ohjaajalle mahdollisuuden nähdä opiskelijan henkilökohtaista kasvua sekä olla osana opiskelijan henkilökohtaista urasuunnittelua. Ulottamalla tätä toimintatapaa toteutettavaksi yhdessä työelämälähtöisyyden kanssa mahdollistettaisiin uudenlaisia toimintatapoja ja laadukkaita ideoita. (Kleimola 2013, 17-18.)

Käytimme runsaasti lähteitä, jotka koimme luotettavaksi. Mukana on painettuja ja sähköisiä lähteitä, sekä haastatteluiden pohjalta muodostunut aineisto. Etsimme monipuolisia ja laadukkaita lähteitä, jotka tukivat omaa oppimistamme, raportin kirjoittamista sekä oppaan luomista. Pidimme mielessä teoreettisen viitekehysten, jossa keskiössä oli holistisen ohjauksen malli. Tutkimme aihetta aikaisemmin lähestyneitä, portfolioon ja ohjaukseen liittyviä yliopistotasoisia tutkielmia, joista esiin nousi esimerkiksi Jyväskylän yliopistolla laaditut, Seija Ala-Ruonan ja Helena Leskisen yliopiston opintojen ohjauksen kehittäminen täydennyskoulutuksen avulla liittyvä sekä Riina Kleimolan tekemä ePortfolio-ohjaus Centria ammattikorkeakoulussa. Omassa opinnäytetyössämme olemme paneutuneet opiskelijälähtöisesti portfoliotyöskentelyyn ja nimenomaan ohjaajien käyttöön tarkoitettuna. Löysimme yhtymäkohtia aikaisempiin, eri katsantokannoista aihetta lähestyneistä tutkielmista kuten esimerkiksi portfoliotyöskentelyn tärkeydestä ja ohjauksen tarpeesta. Löysimme myös eroavaisuuksia kuten esimerkiksi Kleimolan tutkielmassa aiheena oli varsinaisten ohjaustoimijoiden rooleja kartoittaen, ja Ala-Ruonan ja Leskisen tutkielmassa selviteltiin osallistujien oletuksia.

Tarkoituksena oli luoda uraohjausta tekeville lehtoreille opas opiskelijälähtöisesti. Koimme onnistuvamme tässä, sillä uskomme, että oppaasta on käyttäjälle hyötyä uraohjauksessa ja portfoliotyöskentelyssä. Hankekokouksissa saatu palaute useilta hankehenkilöiltä vahvisti käsitystämme oppaan informaation hyödyllisyydestä. Hankehenkilöt pyysivät lupaa ottaa keskenänsä oppaan käyttöön alkavalla urasuunnittelukurssilla, kertoo myös opinnäytetyön tuotoksen onnistumisesta. Oppaamme liitetään sähköisenä hankkeen toimesta heidän omille verkkosivuilleen, <http://www.sometaduuniin.fi/materiaalipankki/>.

7 Lähteet

Painetut

Aarreniemi-Jokipelto, P. 2012. Verkot vietihin syville, ennätettiin etemmä -kokeiluja ja kokemuksia sosiaalisesta mediasta ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Kotila, H & Mäki, K. (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka 2. Helsinki: Edita Prima.

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Haasio, A. 2011. Mitä iloa internetistä. Helsinki: BTJ Finland.

Hirsijärvi, S., & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirvonen, A. 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toimi.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Kauhanen, A., Maliranta, M., Rouvinen, P. & Vihriälä, V. 2015. Työn murros -riittääkö dynamiikka. Helsinki: Taloustieto.

Kotila, H., & Mutanen, A. 2004. Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. 2. painos. Helsinki: Edita Prima.

Lammi, O. 2013. Opi ja työskentele verkossa -tätinörtti opastaa. Jyväskylä: Docendo.

Leinonen, M. 2003. Elämänlaajuinen oppiminen ja eurooppalaisen kasvatuksen perinne. Teoksessa Sallila, P. (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Vantaa: Dark.

Matikainen, J. 2008. Verkko kasvattajana. Helsinki: Yliopistopaino.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan abc. Helsinki: Tammi.

Niikko, A. 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Tampere: Tammer-Paino.

Nikander, P., & Ruusuvuori, J. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P & Ruusuvuori, J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Suominen, R. & Nurmela, S. 2011. Verkko-opettaja. Helsinki: WSOYpro.

Salminen, J. 2016. Työntekijän vastuu ja työelämäntaidot. Vantaa: Grano.

Salonen, K. 2013. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Tampere: Juvenes Print.

Tuomisto, J. 2003. Elinikäisen oppimisen toinen sukupolvi -unohtuiko jotain. Teoksessa Sallila, P. (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Vantaa: Dark.

Jääskeläinen, P. 2005. Toiminnallisen opinnäytetyön tekstilajista. Vanhanen-Nuutinen, L., & Lambert, P. 2005. Hankkeesta julkaisuksi. Kirjoittaminen ammattikorkeakoulun ja työelämän kehityshankkeissa. Helsinki: Edita Prima.

Watts, A.G., & van Esbroeck, R. 1998. New skills for new futures. Higher education guidance and counselling services in the European Union. 2nd. edition. Brussels: VUBPRESS.

Vilka, H., & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino.

Sähköiset

Airaksinen, T. 2009. Näkökulmia toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittamiseen. Julkaistu 30.6.2009. Toiminnallinen opinnäytetyö tekstinä. Aalto-yliopisto. Viitattu 12.7.2018. <https://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnyty-tekstin>

Ammattikorkeakoululaki. Finlex 351/2003. Viitattu 20.7.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030351#Pidp446872368>

Ala-Ruona, S., & Leskinen, H. 2004. Yliopiston opintojen ohjauksen kehittäminen täydennyskoulutuksen avulla. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, opinto-ohjaajien muunto-koulutus. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 1.8.2018. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/10445/1/G0000467.pdf>

Haataja, S., Lehti, M., Metsävuori, L., Poutanen, T., Ritvanen, J. & Viitaniemi, S (toim.). 2014. Tulevaisuuden urapolut -Korkeakoulutettujen ohjaus muuttuvassa työelämässä. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.10.2018. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164483.pdf>

Hakonen, P. 2012. Opinnäytetyöohje. Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.7.2018. <https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852>

Jyväskylän yliopisto 10.4.2015. Haastattelut. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 1.9.2018. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/haastattelut>

Kleimola, R. 2013. ePortfolio-ohjaus Centria ammattikorkeakoulussa. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, kasvatustiede. Viitattu 1.8.2018. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42814/1/Riina_Kleimola_Keha_2014.pdf

Kuurila, H. 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Turun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, kasvatustiede. Väitöskirja. Viitattu 28.9.2018. <http://www.utu-pub.fi/bitstream/handle/10024/98607/AnnalesC384KuurilaVK.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kähkönen, V. Opiskelijälähtöinen ohjaaminen. Vipuvoimaa EU:lta 2007-2013. Viitattu 24.10.2018. <https://slideplayer.fi/slide/1977518/release/release/woothee>

Motivaatio saa liikkeelle. 2018. Suomen Mielenterveysseura. Viitattu 28.10.2018. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/motivaatio-saa-liikkeelle>

Mänty, I., Korhonen, J., & Tuukkanen, T. 2014. Kyvyt.fi ePortfolio -järjestelmän käyttö. Viitattu. Laurea-ammattikorkeakoulu. 13.7.2018. <https://www.slideshare.net/TarjaleenaTuukkanen/eportfolio-perusteet>

Rantala, K. 2012. Opetushallitus. CIMO. Suomen ylioppilaskuntien liitto. Viitattu 18.10.2018. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/24508_Bologna0512_esitys_Rantala.pdf

Rauhala, L. 1983/2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino. Teatterikorkeakoulun julkaisusarjassa 58. Anttila, E. 2017. Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa. Kohti kokonaisvaltaisuutta. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. <https://disco.teak.fi/anttila/>

Simola, M. 2013. Opiskelijakeskeisyys korkeakoulutuksessa. Helsingin yliopisto 10.12.2013. Kasvatustieteet. Viitattu 28.10.2018. <https://www.slideshare.net/marisimola/opiskelijakeskeisyys-perusteet>

Someta Duuniin- sosiaalinen media työnhaun ja rekrytoitumisen apuna. 2018. Someta Duuniin. Viitattu 12.9.2018. <http://www.sometaduuniin.fi/hankkeesta/>

Vainionpää, J. 2006. Erilaiset oppijat ja oppimateriaalit verkko-opiskelussa. Tampereen yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, kasvatustiede. Väitöskirja. Viitattu: 22.10.2018. <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67572/951-44-6553-9.pdf?sequence=1>

Vähäkangas, K. 2017. Elämisen taidosta elinikäiseen oppimiseen?: itsekasvatus avoimen yliopiston valtakunnallisissa strategioissa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos, aikuis-kasvatustiede. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 7.11.2018. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55819/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201711104200.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kuviot

Kuvio 1 Holistinen ohjauksen opiskelijamalli (Watts & Van Esbroeck 1998: Ala-Ruona & Leskinen 2004).....	14

Taulukot

1 Taulukko: Sisällönanalyysi	25

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset.....	43

Liite 1: Haastattelukysymykset

Miten kauan olette toimineet uraohjaajana tai -valmentajana?

Miten sosiaalinen media näkyy omassa työssäsi?

Millaiset asiat koet merkittäväksi tärkeiksi uraohjauksen onnistumisen kannalta?

Mitkä asiat ovat oleellisia hyvässä portfolioissa?

Millaisia haasteita portfolion luomisessa voi olla?

Milloin on ajankohtaista aloittaa portfolion tekeminen?

Miten saada motivoitua opiskelijoita, jos sisäistä motivaatiota ei ole?

Kuinka persoonalliseksi portfolio kannattaa tehdä?

Millaisia muutoksia näet uraohjauksessa viiden vuoden päästä?

Minkälaisia ovat olleet haasteelliset opiskelijan ohjaustilanteet?

Miten tällainen tilanne saadaan purettua?

Minkälaisesta perehdytysmateriaalista olisi hyötyä opiskelijan ohjaamisessa?

Mitä tarvitaan hyvän vuorovaikutussuhteen luomiseksi ohjaajan näkökulmasta?

Mitkä asiat nousevat keskeisiksi opiskelijan ja ohjaajan välisessä vuorovaikutuksessa, jotta saadaan opiskelijan vahvuudet näkymään portfolioissa?

Jatko kysymykset edellisten vastausten pohjalta esitetty suullisesti haastattelun edessä:

Onko uraohjaajien tekemässä työssä eroavaisuuksia?

Mikäli eroavaisuuksia ohjaajien ja valmentajien välillä on, miten ne näyttäytyvät?

Millä tavoin maakuntaudistus vaikuttaa tehtävään opiskelijan ohjaamisen työhön?

Minkälaisia esimerkkejä voisitte tuoda ohjaajan näkökulmasta työelämän muuttumiseen?

Minkälainen perehdytysmateriaali uraohjauksen kannalta opiskelijan ohjaamisessa olisi tärkeintä oppaassa?

Minkälaisia konkreettisia tietoja tarvittaisiin uraohjaajia- ja valmentajia varten?